

Expertisecentrum
ECR - Ruimtelijke Planvorming

Stadskantoor
Lübeckplein 2
Postbus 10007
8000 GA Zwolle
Telefoon (038) 498 26 32
postbus@zwolle.nl

www.zwolle.nl

Binnenstad en omgeving

nr. NL.IMRO.0193.BP12001

**Bijlage bij de toelichting:
Beschrijving archeologisch waardevolle gebieden**

Archeologisch waardevolle gebieden

- 105 (100%) Noordereiland, Thorbeckegracht
- 107 (100%) Noordereiland, Badhuiswal
- 108 (100%) Diezerpoort, stadsmuur langs Thorbeckegracht zuidzijde tot en met de Rodetoren
- 109 (50%) Rodetorenplein, naast de Belgische Keizer
- 112 (100%) Zuid- en oost gordel van vestingwerken van Kamperbuitenpoort, Sassenbuitenpoort tot Diezerpoort
- 114 (100%) De Smeden
- 118 (100%) Het Eiland, Nieuwstraat en Weversgildeplein
- 119 (100%) Broerenkerk en Het Eiland west
- 122 (50%) Broerenstraat-Nieuwstraat C&A winkelcomplex
- 123 (100%) Het Van Wiechenhuis (Nieuwstraat 55)
- 125 (100%) Nieuwstraat westzijde van de Roggenstraat
- 126 (100%) Diezerstraat noord
- 128 (100%) Melkmarkt noord en zuid
- 129 (50%) Melkmarkt zuid, banklocatie en voormalig archief
- 130 (100%) Melkmarkt zuid, panden Tijd
- 132 (100%) Diezerstraat zuid midden
- 133 (50%) Diezerstraat, voormalig provinciehuis
- 135 (100%) Het Heilige Geestgasthuis
- 136 (100%) Diezerstraat zuidwest
- 137 (100%) Spoelstraat. Ter Pelkwijkstraat en Kerkstraat
- 139 (100%) Walstraat/Wilhelminasingel en zuidelijk deel Koestraat/Blijmarkt
- 141 (100%) Wolweverstraat, Nieuwstraat, Schoutenstraat, Walstraat en Vijfhoek
- 142 (100%) Bethlehemskerkplein
- 144 (100%) Tussen Oude Vismarkt, Sassenstraat en Korte Ademhalingssteeg
- 145 (100%) Driehoek Sassenstraat, Bloemendalstraat, Koestraat
- 146 (100%) Goudsteeg-Sassenstraat-Bloemendalstraat-Koestraat
- 147 (100%) Tussen Blijmarkt, Luttekestraat, Grote Kerkplein, Goudsteeg en Praubstraat
- 149 (100%) Grote of St. Michaelskerk
- 151 (100%) Voorstraat, Ossenmarkt en Kamperstraat
- 237 / 285 (50%) De Diezerkade
- 240 / 241 (50%) Burgemeester van Roijensingel en omgeving
- 242 (50%) De Hardenberg
- 243 (50%) Gemeentereiniging
- 250 (100%) Kamperpoort
- 252 (50%) Nieuw Hofvliet

Beschrijving archeologisch waardevolle gebieden

105. Noordereiland, Thorbeckegracht

Waardering 100%

De Dijkstraat of vroegere Bleekersgang is in 1883 verbreed. Hiervoor diende het oudste huis op de Thorbeckegracht 'De Gekroonde Lelie' gesloopt te worden. In 1954 werd ook het buurpand Thorbeckegracht 66 gesloopt. Sinds 1954 is Thorbeckegracht 65 hoekpand geworden. Dit pand is thans benzinstation Fina.

Op de hoek van de Dijkstraat en de Assiesstraat lag de ijzergieterij van de Fa. Wispelweij. Dit bedrijf was in 1851 opgericht en kreeg in 1914 de naam 'De Nijverheid'. Het bedrijf leverde producten, waaronder bruggen, stationsoverkappingen, stoommachines en lantaarnpalen. Het Assiesplein heette vroeger Asjesplein en komt pas vanaf 1890 onder de huidige naam in de bronnen voor. Het is bekend omdat hier vanaf 1848 de gemeentelijke gasfabriek gevestigd was. Deze werd door de invoering van het aardgas in de jaren 60 gesloopt.

Op de hoek van de Spinhuiswal en de Menno van Coehoornsingel stonden tot 1931 twaalf huisjes, die in de volksmond de Twaalf Apostelen werden genoemd. Op de plek van deze huisjes werd later een pakhuis van de firma A.J. ten Doesschate gebouwd. Aan de Spinhuisbredehoek ontstond rond 1910 de firma A.J. ten Doesschate. Dit bedrijf hield zich net als de firma J. ten Doesschate in de Bitterstraat, bezig met de im- en export van levertraan, de handel in specerijen en de fabricage van verf. Het bedrijf van A.J. ten Doesschate werd later uitgebreid met pakhuizen aan de Thorbeckegracht en kantoren aan de Menno van Coehoornsingel. Het bedrijf had na een overname van J. ten Doesschate de wijk genomen naar Wapenveld.

Op de hoek van de Diezerpoortenplas en de Menno van Coehoornsingel lag tot 1929 een politiestation.

De Thorbeckegracht heette vroeger De Dijk en diende ook daadwerkelijk als dijk langs de gracht. De oudste nog aanwezige huizen dateren uit de 17de eeuw. Het is niet uitgesloten dat er nog restanten van oudere bewoning aanwezig zijn. Het gebied wordt doorsneden door de Spinhuisbredehoek en de Posthoornbredehoek. De Thorbeckegracht was in het verleden een belangrijke haven. In de 18de eeuw woonden er ook vele kooplieden en handelaren in koloniale waren. De familie Thorbecke was vanouds een Duitse familie die uit kooplieden en factoren bestond. Een bekende telg uit dit geslacht is de grondlegger geweest van de grondwet. Deze Johan Rudolf Thorbecke is geboren in het huis aan de Thorbeckegracht 11.

Dit huis was later Joods Lyceum. In de 19de eeuw werd het een belangrijk industriegebied en lagen er de stoomschepen naar Amsterdam.

Ten oosten van het terrein van de Schaepman's Lakfabrieken bevindt zich een groot aantal woon- en pakhuizen die grotendeels uit de 17de eeuw dateren. Het betreft het gebied ten westen van de Kanonsteeg. De Thorbeckegracht werd in die tijd aangeduid als De Dijk. De huizen lagen met de voorgevel aan de gracht en strekten zich met de tuinen uit tot achter aan de Friesewal. Het gebied werd doorsneden door drie noord-zuid verbindingen: de Kanonsteeg, de Derde Bredehoek en de Dijkstraat (vroegere Bleekersgang).

Als de Dag van Gisteren nr. 10
Hagendoorn en Groen 1999.
Berkenvelder 1970.
Als de Dag van Gisteren nr. 10.

107. Noordereiland, Badhuiswal

Waardering: 100%

Het bastion buiten de Diezerpoort werd in de periode 1590-1621 aangelegd. Aan de westzijde van het bastion ligt de Diezerpoortenplas die aansluit op de Smeden en de Diezerstraat. Op de plek van de Stenen pijp over de Zamenhofsingel lag de Buiten-Diezerpoort die in 1615 gebouwd werd.

Op het bolwerk lag tot 1872 een korenmolen met onder aan het water een lijnbaan. In 1841 werd het onbebouwde gebied gekocht door Dr. E.T. Schaepman. Hij vestigde hier in 1847 een badhuis, een stal en de dokterswoning Badhuiswal 7. Uit deze periode dateert ook de benaming Badhuiswal.

108. Diezerpoort, stadsmuur langs Thorbeckegracht zuidzijde tot en met de Rodetoren

Waardering: 100%

Binnen dit gebied ligt de Diezerpoort, onderdeel uitmakend van de ommuring langs de huidige Thorbeckegracht. De omstreeks 1400 gebouwde Diezerpoort lag meer naar binnen, aan de stadszijde van de Kleine Aa waar deze de Diezerstraat kruiste.

Rondom de omstreeks 1473-76 gebouwde Diezerpoort zijn vele raadsels. De Vries (1994) denkt het raadsel opgelost te hebben, maar vanuit een archeologisch oogpunt gezien is er zeer waarschijnlijk iets anders aan de hand.

De in 1994 ontdekte stadsmuur op het Eiland houdt hier misschien wel verband mee. Deze muur kan namelijk doorgelopen hebben onder de voorgevels van de huizen aan de Pletterstraat, uitkomend op een Diezerpoort die er maar een of twee jaar gestaan heeft en die men vervolgens afgebroken heeft om hem 10 meter verder weer op te bouwen. De verwachting is dat grote delen van de fundering van de Diezerpoort onder het wegdek liggen.

De stadsmuur langs de Thorbeckegracht moet waarschijnlijk rond 1500 voltooid zijn. De Pelsertoren maakt hier nog deel uit van deze muur. Duidelijk is het verschil te zien tussen de restauratie van het bewaard gebleven metselwerk en de daarop gebouwde, gereconstrueerde onderdelen. Aan de stadszijde stonden tegen de muur kleine huisjes. De Wijndragerstoren waar nu een mosterdmakerij in zit, maakt ook onderdeel uit van de stadsmuur. Ook hier zijn tegen de binnenzijde van de muur kleine huisjes gebouwd. Het tracé van de stadsmuur van Rode Toren tot Vispoort met aan weerskanten ervan de bebouwing, de Buitenkant en de Waterstraat hoort eveneens tot dit gebied. De Buitenkant telt een behoorlijk aantal pakhuizen. Buitenkant 1-5 bestaat uit pakhuizen die in 1725 door Jannes Nauta zijn gebouwd. Buitenkant 6 en 7 zijn eveneens rondom dit jaartal gebouwd en achter 6 stond aanvankelijk een houten stadssecret boven de Kleine Aa dat door de bouwers van 6 en 7 opnieuw aangelegd moest worden. Op de scheidingslijn van de panden aan de Buitenkant en de Waterstraat ligt de stadsmuur, waarvan aanzienlijke delen nog bewaard zijn gebleven.

Het Rode Torenplein lag buiten de middeleeuwse stadsmuur. Hier waren vanaf 1437 de voornaamste havenactiviteiten geconcentreerd. Een van de blikvangers op dit plein was een grote houten kraan. Het is mogelijk dat de fundering van deze kraan nog onder het maaiveld bewaard is gebleven.

De verschillende noordelijke oevers van de Grote Aa liggen hier ook nog onder het plaveisel. Het is waarschijnlijk dat het Rode Torenplein opgehoogd is met laat middeleeuws afval.

Het Hopmanshuis kreeg in 1663 gestalte en stond met de noordelijke gevel in het water. Het was een pakhuis dat voor de transitohandel van Zwolle erg belangrijk was. Jannes Nauta, hoofd van de stedelijke militie erfde in 1720 het pand. Het werd naar hem vernoemd als hopmanshuis. Hij liet het pand in 1725 ingrijpend verbouwen. In 1730 moest hij, van sodomie beschuldigd, de stad ontvluchten.

Het Balkanrestaurant is gebouwd in het begin van de 19de eeuw bij de herinrichting van het Rode Torenplein.

Ter Kuile 1974, 83-85.

De Vries 1994, 231-233.

109. Rodetorenplein, naast de Belgische Keizer

Waardering: 50%

In 2006 heeft hier een opgraving plaats gevonden. Bewaard gebleven zijn een deel van de Rodetoren en de Jan Baghstoren.

112. Zuid- en oost gordel van vestingwerken van Kamperbuitenpoort, Sassenbuitenpoort tot Diezerpoort

Waardering: 100%

De poort voor de Kamperstraat werd in 1488 gebouwd en bestond uit twee zware ronde torens met daarop een kleine torentje en een wachthuisje. Aan de overzijde van de ophaalbrug over de gracht, verbonden door een barbacane, lag de buitenpoort die eigenlijk niet veel meer voorstelde dan een façade naar de binnenpoort. De binnenpoort zakte in 1813 scheef het water in en werd uit veiligheidsoverwegingen in 1814 gesloopt. De poort werd toen vervangen door een open boogsgewijze poort die later in 1843 tegen de vlakte ging. De stadsmuur sluit aan weerskanten aan op de binnenpoort en onder de westzijde van restaurant Pampus ligt de onderwal van de stadsmuur die ook op het poortgebouw aansluit.

Onder het kruispunt Kamperstraat, Jufferenwal, Eekwal en Kamperpoortenbrug liggen de funderingen van de poort nog intact in de bodem. Tijdens rioolwerkzaamheden zijn al verscheidene malen delen te zien geweest.

De Eekwal ligt op een van de bastion van de stad. Deze verdedigingswerken zijn in de periode 1590-1621 aangelegd. Het bastion van de Eekwal is rond 1700 ingrijpend gemoderniseerd. Door Menno van Coehoorn werd een nieuw ontwerp gemaakt waarbij onder aan de wal kazematten werden gebouwd. De naam Eekwal verwijst naar de voormalige leerlooieren en de Eekmolen op het bastion. Sinds de afgraving van het bastion aan het eind van de 19de eeuw zijn deze verdwenen en vervangen door kapitale herenhuizen. De romp van de molen is echter blijven staan.

De meeste herenhuizen werden in het verleden bewoond door notarissen, rechters, advocaten en rijke wijnhandelaren. De Eekwal werd in 1953 ingrijpend veranderd door de aanleg van de bushaltes.

De Luttekepoort lag ter hoogte van het kruispunt Eekwal/Luttekestraat. In de poort bevond zich een kruitmagazijn. De latere Potgieterssingel heette daarom ook wel Kruittorensingel. De poort zag eruit als een rechthoekige toren met een schuin puntdak en was vrij klein. Vanwege bouwvalligheid werd de poort in 1810 afgebroken

In verbinding met de Luttekepoort lag de Gelderse Toren. De Gelderse Toren of Nieuwe Toren was gericht tegen de Geldersen. Het was een ronde toren met kantelen en een wachttorentje. De toren werd waarschijnlijk in 1531 gebouwd en is tussen 1808-1810 afgebroken. Op de plek ligt tegenwoordig de Nieuwe Havenbrug.

De Potgietersingel is aangelegd op een bastion van de stad. De naam is ontleend aan de Zwolse dichter Potgieter. In het verleden werd het aangeduid als de Kruittorensingel naar het kruitmagazijn in de Luttekepoort.

Op korte afstand mogelijk achter Blijmarkt 4-8 lag de Lesker Gerritstoren. Deze toren is in 1837 gesloopt.

Tijdens de aanleg van het bastion schijnt muurwerk ontdekt te zijn dat volgens diverse historici heeft behoord aan het buiten de stad gelegen zusterhuis 'op de Maat'.

Daarnaast werd het bolwerk ook wel Bestevaershofje genoemd naar Coenraad Willem Baron van Dedem. Hij bewoonde Koestraat 10. Dit huis had mogelijk een doorgang onder de wal naar de tuin.

Het bastion is in 1884 deels afgegraven om plaats te bieden aan drie herenhuizen. Tegenwoordig is het onder de Zwollenaren bekend als de Suikerberg of Suikerbult.

Potgieterssingel 2

Het huis is tot 1897 bewoond geweest door Mr. L.J. Vos de Wael en vervolgens tot 1911 door mevrouw L.H. Heerkens-van Sonsbeeck. Haar zoon exploiteerde samen met Schaepman de azijnfabriek Schaepman en Heerkens. Van 1912-1946 behoorde het aan de familie Thiebout. Mr. C.H. Thiebout was onder ander lid van de firma Frowein en Thiebout bankier. Sinds 1949 is het pand in gebruik bij het gewestelijk arbeidsbureau.

Potgieterssingel 3

Het pand werd in 1885 gebouwd voor de N.H. predikant Ds W.L. Welter. Van 1911-1929 werd het bewoond door mr. J.W.J. Baron de Vos van Steenwijk. Later werd het bewoond door sigarenhandelaar C. Pieper tot 1947. Tot 1964 heeft het dienst gedaan als bureau voor de provinciale voedselcommissaris. Vanaf 1964 werd het bewoond door aannemer J.H. Pierik.

Vóór de Sassenpoort lag tot 1839 de Buiten-Sassenpoort die naar alle waarschijnlijkheid rond 1619 voltooid moet zijn geweest.

Een leuke anekdote met betrekking tot beide poorten is het verhaal over de hertog van Gelderland Karel van Egmond die tijdens zijn poging tot inname van Zwolle in 1524 opgesloten werd tussen beide poorten.

Het Sassenpoortenbolwerk, het huidige Van Nahuysplein, werd tussen 1590 en 1621 aangelegd als versterking van de stad. Aan de buitenwal bevonden zich zware kazematten naast de sortie en enkele wachthuisjes. Deze elementen zijn in 1839 afgebroken. Hierbij kwam een steen met jaartal 1619 te voorschijn. Deze steen geeft een mogelijke datering voor de aanleg. Vóór de aanleg van het bolwerk in het begin van de 17de eeuw heeft dit deel van de stad onderdeel uitgemaakt van de Hof van Middelwijk. Uit een dijkschouw van de marke Assendorp blijkt dat op 'de hoff toe Middelwijk daer Clockevolck op woont' waarschijnlijk volgens Van Beek de familie Clocke woonde. De hof met het huis Middelwijk gaan zeker terug tot ver voor de verlening van het stadsrecht in 1230.

Op het bastion stond tot 1870 een korenmolen. Deze Sassenpoortenwalmolen was van 1838-1851 eigendom van H.J. Boezeman en later van D.H. Wicherlink. P. Wajenberg verkocht de molen in 1870 aan de gemeente Zwolle. Na de slechting van het bolwerk ontstond er een klein krottenwijkje met de naam de Kwade Negen.

Deze naam verwees naar de negen in erbarmelijke staat verkerende krottenwoningen. Na 1860 worden er tijdens de bouw van een aantal villa's op het bolwerk klachten geuit over dit wijkje. In 1882-1883 worden langzaam alle huisjes opgekocht en uiteindelijk in 1886 gesloopt. Op het terrein verrees een aantal nieuwe villa's en het bolwerk werd omgedoopt tot Potgieterplein. Ter gelegenheid van het 25 jarige ambtsjubileum van burgemeester van Nahuys werd in 1893 een fontein opgericht. Deze fontein werd geplaatst op het Potgieterplein dat voortaan Van Nahuysplein ging heten.

Van Nahuysplein 12

Dit herenhuis had rond 1935 nog huisnummer 8 en werd van 1886-1916 bewoond door de familie van Meeverden en later, tot 1922, door kantonrechter Dupui. In de periode 1922-1939 was het in handen van de tabaksfabrikantenfamilie Dengerink en van 1940-1963 van de accountants Gerzée. Sinds 1963 is het bewoond door zenuwarts J. Luten.

Van Nahuysplein 13

Dit herenhuis is van 1900-1910 bewoond door officier van justitie Jhr. Mr. L.H.N.F. Bosch ridder van Rosenthal. Later heeft het huisvesting geboden aan een inspecteur van het lager onderwijs, een arts en een scheepsbouwkundige. De gevelsteen uit 1934 herinnert nog aan scheepsbouwkundige Ir. G.D. Jordens.

In de periode 1590-1610 is de stad Zwolle voorzien van een groot aantal bastions. Het bastion, waarop het Ter Pelkwijkpark ligt, werd in de 17de eeuw aangeduid als het bolwerk 'Aan de Ziel'. De Wilhelminasingel heette toen 'Aan de Wal' en had een totale hoogte van bijna zes meter. Op het bastion stond een runmolen waarin grondstof gemalen werd ten behoeve van de leerlooierij. Deze molen werd in 1886 door de eigenaar B.C.P. Jansen gesloopt. De molen was voorheen ook wel bekend als de cementmolen van Jansen.

Bij een opgraving kan naast informatie over de verdedigingswerken ook belangrijke informatie verkregen worden over verschillende ambachten als leerlooiers, schoenmakers en mandenmakers. Op het Ter Pelkwijkpark verscheen in de 19de eeuw een blok woningen.

Ter Pelkwijkpark 14

Dit huis kende waarschijnlijk als eerste bewoner J.G. Talen, leraar RHBS. Tot 1904 woonden hier kort na elkaar P. van Oort en E. Carp, beiden luitenant van de marechaussee. Na een huidarts, handelsschoolleraar en een gereformeerd predikant kwam het na 1949 in handen van accountant Tulp.

Ter Pelkwijkpark 15

Dit pand werd van 1884 tot 1897 bewoond door de familie Loke. Later kwam commissionair in granen Koedijk en RHBS-leraar Reiniers in het pand. In de periode 1929 tot 1949 kende het twee bewoners: koopman W, van Eijsselsteijn en commies ter gemeentesecretarie F. Visscher. Na 1959 was het de praktijk van longarts Hogendijk.

Ter Pelkwijkpark 16

Van 1884 tot 1899 was het woonhuis van boomkweker F. Wenink. Na bouwpolitie-inspecteur D.A. Willemsen kwam het later in handen van houthandelaar Trooster. Van 1926-1937 werd het bewoond door F. Visscher die daarna in het buurpand Ter Pelkwijkpark 15 trok. Verzekeringsinspecteur H. Hendriks, die het pand vanaf 1939 bewoonde, verkocht het in 1950 aan de provinciaal griffier Th. Hagevoort.

Ter Pelkwijkpark 17

Dit huis werd vanaf 1890 bewoond door de inspecteur van registratie A.F.W. Jordaan. Vanaf 1922 tot 1929 woonde hier de referendaris van de PTT. Daarna was het in handen van een bilartfabrikant en deed het korte tijd dienst als pension. Na 1958 werd het kantoor van notaris Mr. L.J. de Vries.

Kerkstraat

Op de hoek van de latere Kerkstraat en de Thorbeckegracht lag een bastion. Het bolwerk werd aangeduid als de Genverberg. In de gracht is bij laag water nog een stuk muur zichtbaar. Deze muur is waarschijnlijk het restant van een zogenaamde escarpe-muur en vormde de buitenbekleding van het bastion.

Op het bastion stond de in 1820 opgerichte Stadsarmeninrichting met school. Deze inrichting voor het gewone volk werd ook wel aangeduid als de "Stadsfabryk". In het gebouw werden onder ander wollen sokken vervaardigd. Het gebouw telde twee verdiepingen met beneden de bewaarschool en de kleine school en boven de werkschool. De inrichting werd in 1880 gesloopt. Op het bastion is in 1892 het huis van de Commissaris van de Koningin van Overijssel gebouwd. Dit huis is bewoond geweest door de Excellenties P. Lycklama à Nijeholt (1893-1909), mr. A.F.L. graaf van Rechteren (1909-1925) en mr. A.E. baron van Voorst tot Voorst. De daaropvolgende commissaris wenste het huis niet meer te bewonen. Dit huis heette in de volksmond het Gouverneurshuis. Het pand is onder het bewind van burgemeester Loopstra aan het eind van de jaren 80 van de vorige eeuw gesloopt. In de bouwput zijn de restanten van een gracht aangetroffen en de restanten van een zandkopje met een natuurlijke podzolbodem. Uit de gracht kwam vondstmateriaal dat teruggaat tot de 14de en 15de eeuw. Een aantal elementen is bewaard gebleven en teruggeplaatst in de bibliotheek in de Diezerstraat.

Onder de Kerkstraat zijn mogelijk nog de restanten van de rond 1480 gebouwde stadsmuur aanwezig. Op de resten van één van de torens heeft later een molen gestaan, die ook wel aangeduid werd als de torenmolen. Achter de molen lag een buurtje de Slurink dat een zekere bekendheid genoot als verblijfplaats van asociale elementen.

Kam 1998, 15-4, 112-121.

De Vries 1961.

Teunis 1998, 89-101.

Berkenvelder 1970.

Zwolle mijn Stad 11, 257.

114. De Smeden

Waardering 100%

Dit gebied wordt aangeduid als 'De Smeden'. Deze naam is ontleend aan de ambachtslieden de Smeden die hier volgens het Stadsboek in 1402 waren gevestigd. Het gebied lag toen nog buiten de stadsmuur. De Smeden, of het achterste deel van de Diezerstraat, ligt binnen een stadsuitbreiding die rond 1500 voltooid moet zijn. Archeologisch onderzoek op het Eiland heeft aangetoond dat het gebied al eerder, rond 1450-1460, ommuurd moet zijn geweest. Deze ommuring heeft gelopen ter hoogte van de Drietrommeltjessteeg. De percelen van de Smeden strekten zich uit van de Diezerstraat tot bovengenoemde grens. Op de achtererven zijn tijdens archeologisch onderzoek ook grote kuilen aangetroffen die gevuld waren met slakken.

Dit deel van de Diezerstraat werd later gebruikt als stalling voor paarden en wagens. In de 18de en 19de eeuw is er dan ook een groot aantal herbergen, logementen en hoefsmeden te vinden.

Uit een bouwhistorische inventarisatie is gebleken dat er in de Smeden nog tal van panden zijn waarin nog elementen van het oorspronkelijke interieur bewaard zijn gebleven. Verder zullen achter de latere gevels nog tal van Laat Middeleeuwse elementen schuil gaan.

In het gebied tussen de Rode Haanstraat en de Spoelstraat heeft waarschijnlijk in de Late Middeleeuwen een haven gelegen. In 1329 wordt hier in de bronnen gesproken van een Visschendeshaven (Vissershaven) die vlak bij de Kruitmakers- of Houttoren moet hebben gelegen. In het tweede stadsboek van Zwolle wordt melding gemaakt van 'Wisscherdeshavene' een aanduiding die ook in de maandrekening van de stad terugkomt. Zo wordt in 1407 en in 1411 'Wisschardshag(h)en' genoemd. Of het hier inderdaad om een haven gaat is onduidelijk. Tijdens de opgraving onder de Centrale bibliotheek tussen de Diezerstraat en de Spoelstraat zijn talrijke sintels voor de scheepsbouw, een ijzeroven en grote plakken houtvezels en zwartbruine plakken pek aangetroffen. Op basis hiervan wordt de aanwezigheid van een haven met scheepsbouw verondersteld.

Het achterste blok tussen de Diezerstraat en de Kerkstraat heette in de Late Middeleeuwen de Slurink. In dit gebied liggen de Hagelstraat en de Mandjestraat. Deze namen wijzen er op dat in het gebied veel ambachtlieden, waaronder veel mandenmakers, woonden. Aan de Diezerstraat ligt nog een groot aantal panden die achter de gevel een laat middeleeuws casco bezitten.

Het huis Diezerstraat 82 bezit nog een oorspronkelijke 18de-eeuwse kap. Deze kap heeft kenmerkende A-spanten die alleen in Zwolle voorkomen. Het pand is hierdoor uitermate belangrijk voor de bouwhistorie en geschiedenis van de stad.

Bloemink en Boer 2001.

118. Het Eiland, Nieuwstraat en Weversgildeplein

Waardering: 100%

In dit gebied ligt een aantal panden met een Laat Middeleeuwse oorsprong. Een belangrijk pand is het Nieuwe Pestengasthuis dat uit de 15de/16de eeuw dateert. Het blijft opmerkelijk dat het pand in tegenstelling tot de overige gasthuizen altijd binnen de stad heeft gelegen.

Door dit deel loopt verder de Kleine Aa, waar langs de binnenzijde een stadsmuur heeft gelegen. Deze stadsmuur ligt waarschijnlijk nog onder het Weversgildeplein.

Langs het Eiland staat het huis met de naam 'Hof van Holland'. Dit pand was ooit in gebruik als restaurant Tiën. Het komt in de archiefstukken vanaf de 16de eeuw voor en wordt gesitueerd nabij de steiger aan de Kleine Aa. Het huidige pand stamt waarschijnlijk grotendeels uit de 17de eeuw.

119. Broerenkerk en Het Eiland west

Waardering 100%

Het onderzoeksgebied wordt in de historische bronnen aangeduid als het Eiland. De naam 'het Eiland' is tegenwoordig van toepassing op het gebied ten oosten van de Broerenkerk, maar besloeg vroeger het gebied vanaf het Rode Torenplein tot aan de Smeden. Dit wordt duidelijk wanneer in 1439 door Henric ten Water een stuk land wordt gepacht dat ligt 'van den Eylande buten de Styntespoorte' (Steenpoort).

Zwolle heeft in de Middeleeuwen verschillende stadsuitbreidingen gekend. Tussen 1480 en 1490 worden veel van de oudere poorten in de stadsmuur langs de Kleine Aa opgeheven en vervangen door nieuwe poorten in een nieuwe ommuring langs de Thorbeckegracht. Deze nieuwe stadsmuur omsloot het gebied tussen de Kleine Aa en de Thorbeckegracht. Deze stadsuitleg moet rond 1500 zijn voltooid.

In het gebied, dat behoort tot de stadsuitleg uit rond 1500, heeft een aantal straten gelegen, die nu geheel of gedeeltelijk verdwenen zijn. Het stuk Waterstraat tussen de Krabbestraat en het Broerenklooster is pas rond 1750 aangelegd. In deze periode liep de Waterstraat van de kop van het Rode Torenplein tot aan de Smeden. Voorheen werd alleen het deel tussen het Rode Torenplein en de Vispoortenplas aangeduid als Waterstraat. De overige delen stonden bekend als Pletterstraat, Krabbestraat of werden simpelweg aangeduid met de benaming 'Aan de Stadsmuur'.

Van de overige twee straten in het gebied, de Vosjessteeg en Achter de Broeren is niets meer zichtbaar. Op tal van oude foto's is nog goed te zien dat het straatje Achter de Broeren vrij smal was. Dit geldt ook voor de Vosjessteeg waarvan veel minder foto's bewaard zijn gebleven.

Over de verdwenen huizen en gebouwen in het gebied is vrij weinig bekend. Op het kadastraal minuutplan uit 1832 is duidelijk te zien dat het deel van de Waterstraat gekenmerkt werd door kleine huisjes aan weerszijden. De huizen aan Achter de Broeren waren iets groter maar nog bescheiden van omvang. De huizen aan de Vosjessteeg daarentegen zijn aanzienlijk groter. Uit een onderzoek van Berkenvelder naar enkele laatmiddeleeuwse huizen bij de Kleine Aa komt duidelijk naar voren dat het hier vaak gaat om huizen met een indrukwekkende geschiedenis. In het onderzoek worden twee panden besproken die liggen aan de Vispoortenplas. Het gaat om een huis op de hoek van de Vispoortenplas en de Waterstraat (de huidige Krabbestraat) en het huis daar omheen op de hoek van de Vispoortenplas en Achter de Broeren. Het eerste huis had een kloosterachtig aanzien en was eigendom van het klooster Sibculo in Twente.

Het tweede huis werd bewoond door de Bentheimer steenhandelaar Johan van den Mynnesten junior. Deze Johan was de zoon van meester Johan van den Mynnesten, de beroemde schilder en kunstenaar. Uit een bouwhistorisch onderzoek van D. de Vries is gebleken dat het eerste pand ergens aan het eind van de 15de eeuw gebouwd moet zijn. Over de overige gebouwen in het gebied is tot nu toe nog vrij weinig bekend. Wel zijn er duidelijk aanwijzingen dat er aan de Vosjessteeg huizen hebben gestaan die minstens een even imposante geschiedenis hebben gekend als de twee hierboven beschreven panden.

In de Vosjessteeg wordt in archiefstukken gesproken van brouwerij De Vos. Waarschijnlijk dankt de steeg zijn naam aan deze brouwerij. De brouwerij was eigendom van de brouwer Egbert Otten. Deze Egbert Otten neemt later als familienaam Vos aan en staat dan bekend als Egbert Otten Vos. Egbert bezat in de 17de eeuw de buitenplaats de Grote Hof ten Velde in Dalfsen en behoorde tot de rijkste inwoners van Zwolle in die tijd.

De familienaam Vos sterft later uit maar wordt opgenomen in de familie de Wael waardoor het bekende geslacht Vos de Wael ontstaat. Leden van dit geslacht bewoonden onder andere een groot huis aan de Bonkemaat, ter hoogte van het bejaardentehuis de Nieuwe Haven.

Kleine Aa

Binnen dit gebied ligt het tracé van de Kleine Aa. Deze werd in 1859 gedempt en vervangen door een gesloten riool. De jongste open Kleine Aa moet aangelegd zijn rond 1800. De houten oeverbeschoeiing van de ca 3,5 meter brede Kleine Aa is op dendrochronologisch materiaal gedateerd rond deze tijd. Daarvóór heeft er een iets grotere, ca 5,5 m brede Kleine Aa gelegen waarvan de oeverbeschoeiing rond 1700 gedateerd moet worden.

De eigenlijke Kleine Aa vóór 1700 was ook gegraven en lag gewoon tussen de stenen perceelsgrenzen van de achterzijde van percelen die op het Eiland gericht waren en de versteende achterzijde van percelen die op de binnenstad georiënteerd waren.

Bij de opgravingen onder de Aldi werd uitsluitend jong materiaal gevonden dat voor het grootste gedeelte dateert tussen moment van laatste aanleg en het tijdstip waarop de Aa dicht gegooid werd, dus tussen 1800 en 1859. Aan de Eiland zijde van de Kleine Aa is het terrein opgehoogd voordat er huizen op gebouwd zijn. Deze ophoging bestaat voor het grootste gedeelte uit stadsafval dat dateert uit de 15de eeuw. Zowel uit de grond van de Xenos bouwput als uit de grond onder de Aldi kwamen fraaie voorwerpen te voorschijn uit deze periode. Verschillende pelgrimsinsignes zijn hier gevonden.

Een groot deel van de Kleine Aa is onder het huidige maaiveld of onder de bebouwing achter de Xenos nog intact bewaard gebleven.

Broerenkerk en klooster

In de 14de eeuw verschijnen er veel kloosters in Zwolle. Veel van deze kloosters danken de stichting aan de schenking van een vrome burger, die meestal zelf zijn laatste jaren doorbracht in het klooster. De stedelijke magistraat had bedenkingen bij de stichting van deze kloosters. Met de kloosters die verrezen in de stadsvrijheid had de magistraat minder problemen. Met de stadsvrijheid werd het gebied bedoeld dat buiten de stadsmuur lag maar waar wel het stadsrecht gold. Het Broerenklooster is een voorbeeld van een klooster dat in de 15de eeuw binnen de stadsvrijheid wordt gevestigd.

Het Broerenklooster dankt zijn stichting niet aan een vrome burger. De benodigde grond werd in 1466 gekocht van de schep en Egbert Degen. Het ging om de helft van een zogenaamde gaarde, de andere helft werd aan de stad verkocht en in dorso van de betreffende akte aangeduid als 'hoff'.

Het kloosterterrein had een vermoedelijke lengte van 152 m en werd begrensd door de Vosjessteeg in het westen en de Klokkensteeg in het oosten. De noordgrens was de huidige Waterstraat. In 1466 werden (door betaling) twee stroken grond van het klooster afgenomen. De stad trof hiermee de voorbereiding voor de inrichting van een nieuw stadsdeel.

In 1466 is begonnen met de bouw van klooster en kerk. Er zijn verschillende bouwfases te herkennen. Een groot deel van de kloostergebouwen is vervangen door de nieuwbouw van het huidige conservatorium. De Librije staat nog overeind.

In de winter van 1987-88 is in de Broerenkerk een omvangrijke opgraving uitgevoerd door de archeologische dienst van Zwolle. Honderden skeletten of delen daarvan zijn opgegraven. Van ca 50 skeletten kon de identiteit vastgesteld worden. Een voor Nederland uniek wetenschappelijk onderzoek was het gevolg, dat weergegeven is in de publicatie 'De doden vertellen. Opgraving in de Broerenkerk te Zwolle 1987-88'.

Van het Broerenkerkplein is slechts een deel van het bodemarchief ontsloten. Het muurwerk is grotendeels intact onder de grond bewaard gebleven, evenals het kerkhof. Het gebied ten westen van de Vosjessteeg is niet onderzocht.

Van het gebied dat omgrens is door de Waterstraat, Steenstraat, Aaplein en Vispoortenplas is een detailstudie gedaan. Aan de Steenstraat liggen van zuid naar noord de percelen 7741, 7742, 7153 en 7775. Deze liggen tegen een terrein 6356 (de voormalige St. Michael school) waar in 1999 een opgraving heeft plaats gevonden. Aan de Waterstraat liggen verder de percelen 8084 en 8085; aan de Vispoortenplas 7157, 6279, 6480, 6772, 5675, 6829 en 4680; aan het Aaplein liggen de percelen 8004, 8005, 7723 en 8083.

Vóór 1465 maakte dit gebied deel uit van een gaarde buiten de oude stadsmuur die in bezit was van de Zwolse schep en Egbert Degen. De helft van die gaarde werd door de Dominicanen gekocht voor de bouw van het kloostercomplex (de huidige Broerenkerk). De andere helft lag meer westelijk tot aan de Styntespoort (de poort aan de Steenstraat) en werd rond 1465 eigendom van de stad. Naar we mogen aannemen is op dat moment het terrein onbebouwd. Het gebied was voor de stedelijke ontwikkeling van strategisch belang. In 1466 startte men met de bouw van het klooster. Men begon met de bouw van de stadsmuur langs de Thorbeckegracht rond 1475 en dit bouwproces duurde tot 1500.

We kunnen er van uit gaan dat het gebied buiten de Steenpoort in ieder geval vóór 1465 grotendeels onbebouwd was en waarschijnlijk ook nog vóór 1500. De directe ruimte buiten de stadsmuur moet vanuit een militair strategisch oogpunt vrij van bebouwing en obstakels zijn, of snel vrij gemaakt kunnen worden. Door de komst van een nieuwe stadsmuur kan het terrein bebouwd worden. Dan zal eerst gestart worden met het ophogen van het terrein. Met deze 16de-eeuwse vorm van 'bouwrijp' maken hebben we uitgebreid kennis gemaakt op het Eiland ten oosten van de Broerenkerk. Maar ook hier, vooral aan de kant van het Aaplein, waren de ophogingslagen duidelijk herkenbaar. Op het Eiland lagen onder die ophogingslagen verspreid over het terrein nog 15de-eeuwse mestkuilen. Als ze er al gelegen hadden, dan konden ze op de Aaplein locatie niet waargenomen worden omdat de grondwaterdruk te groot was. Het terrein kon niet tot de diepte van het dekzand opgegraven worden. Wel zijn mestkuilen aangetroffen die van bovenaf dóór de ophogingslagen heen gingen. Het jongste materiaal hieruit dateert in de 16de eeuw. Het terrein was in die tijd waarschijnlijk nog altijd onbebouwd. Maar kort daarna zijn de eerste huizen hier verschenen.

De Vries 1994, 263.

De Vries 1994, 264.

De Vries 1994, 230-235.

De Vries 1994, 230 meldt enkele houten huisjes.

Clevis 1999, 70.

De Vispoort

In ruwe vorm is de Vispoort gebouwd in 1498. De houten deuren werden geteerd in 1499. Pas later, in 1432 volgde de afwerking, voornamelijk met houtwerk voor vloeren en kap.

De Vries 1994, 233-235.

Vispoortenplas 11 (8004) (1830: nr. 1360). Een aanwijzing dat dit gebied in zijn ruime context in het begin van de 16de eeuw bebouwd werd, vormt een onderzoek van het pand Vispoortenplas 11 door D.J. de Vries: dit complex is waarschijnlijk gebouwd in 1536 (dendro-datering van de kap) door Thomas Knoppert die schepen en burgemeester was tussen 1509 en 1548 en dijkgraaf in Mastenbroek in 1516. Hij trouwde met Margarete van Roederlo en overleed in 1548.

Zijn zoon en kleinzoon hebben gelijke functies bekleed. Ze behoorden tot het stadspatriciaat. De zoon Thomas was getrouwd met Anna Mulert en komt voor als lid van de magistratuur tussen 1553 en 1590. In 1616 kocht kleinzoon Thomas Knoppert het buurpand aan de Vispoortenplas aan van Margaretha van Haersolte, die eveneens tot een patriciersfamilie behoorde. Hij was getrouwd met Elisabeth van Ulenbroeck en was in 1603 en 1609 burgemeester van Zwolle. Hij overleed in 1636. Hiermee is wel duidelijk dat deze stadsuitbreiding aantrekkelijk woongebied was voor een deel van het patriciaat in de 16de eeuw.

De Vries gelooft dat meester Henrick Knoppert, heer van den Tweenhuisen, beleend met een molen, lid van de magistraat tussen 1482 en 1498, de kavel waarop het pand staat van de stad kocht. Deze Henrick had in 1484 een huis binnen de oude omwalling aan de Nieuwstraat.

Vispoortenplas 9 (7157, 6279). In 1616 kocht schepen / burgemeester Knoppert het pand aan de Vispoortenplas aan van Margaretha van Haersolte, die tot een patriciersfamilie behoorde. Hijzelf woonde op nr 11.

In het pand zijn tijdens een bouwhistorische inventarisatie in 2001 nog veel authentieke elementen waargenomen. De achterkamer van het tegenwoordige Fruithuis Vitamino blijkt nog, in 19de eeuwse vorm, volledig intact aanwezig te zijn.

Vispoortenplas 15 (6480, 6772). Nog geen informatie.

Vispoortenplas 17 (5675). Nog geen informatie.

Vispoortenplas 19 (6829). Nog geen informatie.

Vispoortenplas 21 (4680). Nog geen informatie.

Aaplein 1A t/m 7B (6356). Op het terrein van de voormalige St. Michaël school, tussen Aaplein en Waterstraat kon van 23 maart tot en met 21 april 1999 een archeologisch onderzoek verricht worden. Woningbouwvereniging SAVO had hier alle medewerking en gelegenheid voor gegeven. Door de diepe funderingen van het schoolgebouw was het onduidelijk of er nog resten van oudere bewoning terug te vinden zouden zijn. Die kans was er eventueel wel onder het voormalige schoolplein.

Tot ieders grote verrassing kwam er enorm veel muurwerk te voorschijn. Doch al snel bleek dat veel hiervan tot verschillende bouwfases van de school behoorde. De analyse werd vergemakkelijkt door het bestaan van enkele bouw- en verbouwingstekeningen. Wat overbleef was aanzienlijk minder maar nog altijd indrukwekkend.

Zeker aan de Waterstaat onder het voormalige schoolplein waren de huizen slechts gesloopt tot het maaiveld. De meest opvallende vondst bestond uit een vertrek dat duidelijk als keuken dienst had gedaan. Plavuizenvloer, haard en nog een halve meter opgaande muurwerk was bewaard gebleven. Het opgaande muurwerk was helemaal betegeld. Er waren verschillende soorten tegeltjes gebruikt waaronder witte tegels, kinderspelen en landschappen.

De bebouwing

De bebouwing lag ingesloten tussen de nieuwe stadsmuur en de Kleine Aa. De binnenzijde van de stadsmuur moest vrij zijn en werd als straat gebruikt (Waterstraat). Wanneer we ons concentreren op het blok Waterstraat - Vispoortenplas - Aaplein - Steenstraat dan weten we uit historische bronnen reeds dat de Vispoortenplas zijde vroeg werd volgebouwd. Voor het middelste gedeelte zijn er dan theoretisch twee vormen van gerichtheid van de huizen mogelijk. Ze kunnen georiënteerd zijn op de Waterstraat, waarbij het achtererf uitzag op de Kleine Aa. De andere variant is dat langs de Kleine Aa een straat aangelegd werd en dat de huizen zowel op de Waterstraat als op de Kleine Aa georiënteerd waren, met eventueel een middenstrook. De eerste variant lijkt het meest voor de hand liggend en tevens de oudste situatie weer te geven. Wat er aan de Aazijde gevonden is aan muurwerk, dateert uit de tweede helft of het laatste deel van de 16de eeuw. Deze datering is gebaseerd op het scherfmateriaal uit de eronder liggende mestkuilen. De geringe hoeveelheid, voornamelijk roodbakken scherven gaven geen scherpe datering. Scherven van twee voorwerpen van zogenaamde Hafner waar en van een steengoed kan wezen ook op een datering in de 16de eeuw. Het muurwerk dat boven deze mestkuilen lag, behoorde bij vier kleine keldertjes. Twee hiervan hadden een lemen vloer. Het ene had bakstenen muren en het andere uit dakpannen opgebouwde, dik bepleisterde muren. De dakpannen waren van het type paters/nonnen. De twee andere keldertjes hadden een plavuizen vloer (23x23x3-3,5) en bakstenen muren van zogenaamde ijsselstenen tot een formaat van 20-21 cm lengte. Het is niet mogelijk om de keldertjes in tijd onder te verdelen. Een ervan is gedeeltelijk afgebroken om plaats te maken voor een nog jongere waterput. Van het muurwerk van een pand waarbij deze keldertjes gehoord zouden kunnen hebben is niets overgebleven. De funderingen voor de verschillende bouwfasen van de school zijn hier debet aan.

In een midden- of neutrale strook tussen een eventuele bebouwing aan de zijde van het Aaplein en de Waterstraat liggen twee beerputten en een waterput. De meest westelijke beerput heeft niet bij een pand gehoord in het opgegraven gedeelte, maar bij het hoekpand van het Aaplein - Steenstraat. Een deel van het materiaal kon geborgen worden. Het onderste gedeelte moest blijven zitten vanwege instortingsgevaar. De datering van de aardewerk vondsten valt in twee perioden uiteen; een vroege component van voornamelijk roodbakkend aardewerk en twee witbakkende kommen uit het eind van de 16de en het begin van de 17de eeuw. De late component bestaat uit faience goed, een tweetal creamware bordjes en een drietal pearlware kopjes met blauwe versiering uit het midden en het derde kwart van de 18de eeuw. Het materiaal is erg fragmentarisch. De waterput leverde geen vondstmateriaal op. De tweede beerput was nog maar fragmentarisch aanwezig; het materiaal daarentegen leende zich goed voor een MAE-(Minimum Aantal Exemplaren) telling, met verschillende vrij complete stukken. De datering van dit vondstcomplex ligt in de gehele 17de eeuw. De samenstelling van het materiaal is merkwaardig, wanneer men dat vergelijkt met andere vondstcomplexen uit dezelfde tijd. Het is nog maar de vraag of dat te wijten is aan het feit dat er maar een deel van de beerput geborgen is.

Aan de Waterstraatzijde is veel meer bewaard gebleven van het muurwerk van de huizen en de perceelsindeling. Van het meest westelijk gelegen huis was de voorkelder bewaard gebleven en de daar achter liggende keuken met een verlaagde vloer. Dankzij dit feit was er nog ongeveer een halve meter van het opgaande muurwerk van de keuken bewaard gebleven met rondom onversierde en versierde tegeltjes. De afbeeldingen op de tegeltjes bestaan voornamelijk uit kinderspelen en bijbelse voorstellingen (direct bij de haardplaats). De tegeltjes moeten in de 18de eeuw gedateerd worden.

Onder het muurwerk van dit op de Waterstraat gerichte huis lag ouder muurwerk, waarvan slechts enkele lagen baksteen bewaard waren gebleven. We hebben hier te maken met de oudste bebouwing van het terrein op het dekzand. Meer naar het Aplein liep het dekzand af en heeft men opgehoogd. Achter deze oudste bebouwing waren nog beschoeiingslijnen te zien. We kunnen er van uitgaan dat dit oudste muurwerk helemaal uit de beginperiode stamt van de ingebruikname van dit gebied, het laatste kwart van de 15de eeuw.

Aplein 9-13. Nog geen informatie.

Steenstraat 28-32. Nog geen informatie.

Steenstraat westzijde. Een deel van dit gebied is rond 1967 gesloopt. Aan de Waterstraat en Nieuwstraat is in het kader van het Aldo van Eijckplan een aantal nieuwe woningen gebouwd. Deze woningen zijn niet zwaar onderkelderd. Het gebied is vóór 1329 bij de stad getrokken. De Kleine Aa vormde de noordgrens en was voorzien van een stadsmuur aan de binnenzijde. Binnen het terrein lag de Bitterstraat. Deze straat is verdwenen maar in de vorm van een verlaagd parkeerterrein enigszins zichtbaar.

De panden aan de Steenstraat, ten zuiden van de Bitterstraat hebben samen met enkele buurpanden aan de Nieuwstraat deel uitgemaakt van het Wytenhuis. Dit vrouwenhuis lag oorspronkelijk in de Mussenhage buiten de stad, maar werd vanwege oorlogsdreiging rond 1524 binnen de stad gevestigd. Het Wytenhuis is in 1525 uitgebreid met het buurpand Nieuwstraat 21-25. Dit pand behoorde vanouds tot de familie Van den Water. Rond 1509 kwam het in handen van de familie Ten Toerne. Het erf strekte zich uit tot aan de Kleine Aa en omvatte ook Bitterstraat 36-42. Ten tijde van het Wytenhuis deed het dienst als woningen voor de begijnen. De kapel van het Wytenhuis lag op de plek van het huidige cafe 't Kroegje Steenstraat 9. Op de hoek van de Steenstraat en de Nieuwstraat (Steenstraat 5) lag het kerkhof. Dit kerkhof is in 1644 bebouwd met twee huizen. Tijdens graafwerkzaamheden in 1874 zijn nog 11 skeletten aangetroffen.

Op het terrein tussen de Bitterstraat en de Kleine Aa vond men de conventsbleek, het washuis, de stal, het koehuis en het bakhuis van het Wytenhuis.

Naast het Wytenhuis bevond zich aan de Nieuwstraat nog een vrij groot pand dat eigendom was geweest van Johan van den Mynne. Deze Johan werd ook wel aangeduid als de 'meester van Zwolle' en is in de kunstgeschiedenis een bekende persoonlijkheid.

De Vries 1994, 202-5.

De Vries 1994, 203-4.

122. Broerenstraat-Nieuwstraat C&A winkelcomplex

Waardering: 50%

Dit blok is in de jaren 60 en 70 van de vorige eeuw geheel gesloopt. Aan de Broerenstraat lag tot 1960 het N.H. Weeshuis. Vroeger stond hier het St. Caeciliaklooster of convent 'ter Kinderhuis'. Dit werd zo genoemd omdat de zusters hier kinderen les gaven. Het gebouw dateert van oorsprong uit 1417 en werd na de reformatie in de 16de eeuw voor een groot deel omgedoopt tot weeshuis voor de zogenaamde vreemde wezen. Het stond toen ook wel bekend als 'het Holdehuis'.

Holde(=liefde)kinderen hadden ouders zonder Zwols burgerrecht en werden op kosten van de samenleving onderhouden. Na een vereniging in 1795 met het Burgerweeshuis werd het vanaf die tijd het Huis der Hervormde Wezen. Het geheel is in 1960 afgebrand en later gesloopt. Het poortje voor de ingang is echter later herplaatst naar de Emmanuelshuizen in de Praubstraat. Het gebouw werd aan de noordzijde begrensd door de Bitterstraat.

Op de hoek van de Broerenstraat en de Bitterstraat (Broerenstraat 13) lag van 1888 tot 1947 de kuiperij van Van Enk. Het buurpand Broerenstraat 15 was van 1896 tot 1911 het café van de familie Klappe. Later werd het overgenomen door C. de Graaf en G. Nijmijer. Het huis werd in 1969 afgebroken.

Het hoekpand Nieuwstraat/Broerenstraat (Nieuwstraat 73) was aan het eind van de 19de eeuw en begin 20ste eeuw een balletjesbakkerij. Tot de afbraak in 1968 vond men hier de kruidenierszaak van de familie Stroeve. Een aantal huizen verder lag het pand Nieuwstraat 65. Dit herenhuis was de woning van G. Luttenberg, gemeentesecretaris van Zwolle. Luttenberg was in 1832 door koning Willem I benoemd en had dit te danken aan zijn geschriften op het gebied van de wetgeving en zijn bemoeiingen met het armenwezen.

De verwachting is dat het gebied niet in zijn totaliteit diep gesloopt is. Het huidige winkelcentrum is vrijwel niet onderkelderd en staat op betonpalen. Tussen deze palen kunnen nog veel archeologische sporen bewaard zijn gebleven. Dit was ook het geval tijdens de opgraving van het Aldi-complex op het Eiland in 1999.

123. Het van Wiechenhuis (Nieuwstraat 55)

Waardering: 100%

Het huis ligt in een noordelijke stadsuitbreiding van vóór 1329, waarbij de Kleine Aa als noordgrens fungeerde. Langs de binnenzijde van de Kleine Aa kwam een stadsmuur te liggen. De ouderdom van het pand Nieuwstraat 55 gaat zeker tot de 16de eeuw terug. Uit het pand is een haardsteen afkomstig uit ca 1552.

Uit archiefonderzoek is gebleken dat het huis al in de 16de eeuw voorkomt. Het huis is later jarenlang in bezit van de familie Vos de Wael geweest. Deze familie was zeer vermogend en bezat veel huizen in en rondom Zwolle. De familie Vos de Wael verkocht het huis in 1904 aan huisarts Jorritsma. Na Jorritsma werd het eigendom van Hans Jozef van Wiechen en werd het huis Van Wiechenhuis genoemd. In 1971 vertrok deze familie uit het huis. Het huis werd in de jaren 70 gerestaureerd. Na bewoond te zijn geweest door de Culturele Raad Overijssel is het in 1989 verkocht aan R. Vlieger. Deze vestigde er de Brasserie 'Het Vliegerhuys'.

A.M.W. Wiegerinck-Van Wiechen en G.F.A.M. Wiegerinck 1998. Vierhonderd jaar Nieuwstraat 55, 1 en 2. In ZHT, nr 2 en 3

125. Nieuwstraat westzijde van de Roggenstraat

Waardering 100%

Dit gebied tussen de Rozemarijnstraat en de Roggenstraat ligt in een stadsuitbreiding van de stad die vóór 1329 plaats heeft gevonden. Bij deze stadsuitbreiding werd de Kleine Aa als noordgrens gezien. Door sommige historici die zich bezig hebben gehouden wordt de Rozemarijnstraat vanwege zijn merkwaardige loop als grens van een stadsuitleg gezien.

Op oude stadsplattegronden van Braun en Hogenberg en van Blaeu is te zien dat aan de Nieuwstraat een groot huis met traptoren heeft gestaan. Tijdens een archeologische waarneming is de fundering van deze traptoren blootgelegd.

In het gebied ligt verder de voormalige RK Boogjeskerk. Dit gebouw uit de 19de eeuw is tegenwoordig ingericht als appartementencomplex.

De nieuwbouw in het kader van het Aldo van Eijckplan was in 1975 voltooid. De verwachting is dat er geen diepsloop heeft plaatsgevonden en dat er dus onder de nieuwbouw nog veel archeologische sporen bewaard zijn gebleven.

(zie ook de beschrijving bij 120)

126. Diezerstraat noord

Waardering 100%

Dit gebied wordt begrensd door de Nieuwstraat, en de Diezerstraat. De Diezerstraat ligt op een natuurlijke dekzandrug en is geen knuppelweg door het veen zoals in het verleden is verondersteld. Oorspronkelijk lag het gebied buiten de ommuring van de stad. Rond 1329 moet echter het gedeelte tussen de Diezerstraat en Kleine Aa al bij de stad zijn getrokken. In een akte uit 1328 wordt immers al gesproken van een huisplaats buiten de Diezerpoort waarop een stenen huis staat dat tegen de stadsmuur is aangebouwd.

In het gebied ligt een aantal noord-zuid verbindingen: de Roggenstraat, de Spiegelstraat, de Broerenstraat en de Botervatsteeg. Langs de Diezerstraat maar ook langs bovengenoemde straten zijn nog tal van huizen te ontdekken die teruggaan tot de Late Middeleeuwen.

Een goed voorbeeld is het onlangs ontdekte huis Roggenstraat 10. Dit huis was oorspronkelijk een verdiepingsloos dwarshuis uit de periode 1350-1450 en is in de loop van de 18de eeuw met een verdieping verhoogd en van een nieuwe kap voorzien. De oorspronkelijke kapgebinten zijn hergebruikt in de zoldervloer. Van het éénlaags dwarshuis zijn de geveltoppen, een deel van de kap en verdiepingsvloer nog gaaf bewaard gebleven.

Broerenstraat 6-8 is een middeleeuws dubbelpand dat sinds de 17de eeuw gesplitst is in twee huizen. Het pand met verdieping is vier balkvakken diep en heeft een eiken kapconstructie met enkelvoudige jukken met rechte spantbenen en gesneden telmerken. Deze elementen dateren waarschijnlijk uit de eerste helft van de 16de eeuw. Ook in de Diezerstraat zijn nog tal van woonhuizen aanwezig die zeker teruggaan tot de Middeleeuwen. Bouwhistorische waarnemingen laten zien dat met name op de eerste verdieping, die vaak gebruikt wordt als opslag- en magazijnruimte nog veel oude elementen te vinden zijn.

De Blanckensteyn, Grote Markt 9 behoort tot de breedste en oudste panden aan de Grote Markt. De naam 'De Blanckensteyn' komt voor het eerst in 1439 in de archiefstukken voor. Het huis was toen een openbaar wijnhuis.

Het pand werd rond 1440 beheerd door de wijnman Lubbert van der Heyne, die zelf waarschijnlijk woonde in het achterliggende huis aan de Roggenstraat.

Tijdens de nieuwbouw van het stadhuis omstreeks 1477 heeft De Blanckensteyn enkele jaren dienst gedaan als stadswijnhuis.

Het inwendig 9 m brede huis is acht balkvakken diep en heeft een samengestelde balklaag met moerbalken en kinderbinten. De muurstijlen beginnen ruim een meter boven de verdiepingsvloer en rusten op consoles. In de oostelijke zijgevel is nog een aantal muurkastjes (spinden) aanwezig. Van de oude kap zijn nog negen spantjukken aanwezig. De spanten zijn om en om voorzien van windschoren. Het hout van de kap is volgens dendrochronologische dateringen tussen 1389 en 1390 gekapt.

Ter Kuile 1963.

De Vries 1994, 175 en 450, noot 966.

Bloemink en Boer 2001.

128. Melkmarkt noord en zuid

Waardering: 100%

De oudste informatie over dit gebied is afkomstig uit de opgravingsresultaten van 1995-96. De Voorstraat bestaat uit een dekzandrug. Op de flank daarvan liggen huizen die uitkomen op de Grote Aa (de latere Melkmarkt). Deze bewoning gaat in ieder geval terug tot in de 11de eeuw. De toen ontstane perceelsindeling van 6 meter smalle, langgerekte stukken grond is grotendeels intact gebleven tot ver in de 20ste eeuw. De achtererven waren perceelsgewijs opgehoogd, gescheiden door dikke rijen verticaal in de grond gedreven palen. Duidelijk is dat de Voorstraat hier een directe relatie had met de Grote Aa. Die relatie werd nog versterkt door de vondst van verschillende vroeg 12de-eeuwse sintels die gebruikt zijn bij de scheepsbouw. Deze situatie werd zo opgegraven onder de tuin van het Stedelijk Museum en geldt zeer waarschijnlijk voor het gehele blok tot aan de Grote Markt.

Vanaf de eerste helft van de 16de eeuw komt er een drastische omslag in dit gebied. Tussen de op de Voorstraat georiënteerde huizen en de Grote Aa komt een nieuwe straat. De achterkanten van de huizen aan de Voorstraat worden nu voorkanten die gericht worden op de Grote Aa (Melkmarkt). De aanleg- en havenactiviteiten verhuizen naar het Rode Torenplein, net buiten de stadsmuur.

In archeologische opzicht was dit interessant want direct aan weerskanten van de nieuw ontstane scheidingslijn tussen de huizen die gericht waren op de Voorstraat en de huizen die gericht waren op de Melkmarkt ontstonden 16de-eeuwse en latere beerkelders en waterkelders of –putten.

Vanaf die 16de eeuw ontstaan vooral aan de Melkmarkt statige huizen waarin aanzienlijke families hebben gewoond. Op dit ogenblik liggen er aan de zuidelijke Melkmarktzijde 17 percelen.

Op de kop aan de Grote Markt 13 / Melkmarkt 1A ligt 'de Harmonie', waarvan de eerste steen gelegd is op 21 juni 1828. Daarnaast ligt de in 1922 gebouwde ABN Amro bank op Melkmarkt 1-7. Dit gebouw is zwaar onderkelderd waardoor er van de oorspronkelijke bewoning waarschijnlijk helemaal niets is overgebleven. De gebouwen 9 en 11 worden nog gedeeltelijk gebruikt door uitgever Tijl.

Op de eerste verdieping zijn nog begin 19de-eeuwse inrichtingselementen bewaard gebleven en in de zijmuren zijn fossiele elementen nog intact achter het behang verstopt zoals dichtgezette vensters of deuropeningen. De ondergrond hier is gedeeltelijk onderkelderd, waardoor toch nog oudere sporen bewaard zullen zijn gebleven.

Melkmarkt 13-15 (voorheen 13-19) staat op dit moment grotendeels leeg, is zwaar onderkelderd met een compleet verstoorde ondergrond.

Melkmarkt 25-33 bestaat uit drie smalle pandjes en een dubbelpand 31-33 waar op dit ogenblik een speelhal is gevestigd. De ondergrond van dit terrein is intact bewaard gebleven. De panden zijn niet onderkelderd.

Dit bouwblok wordt door de Melkmarktsteeg gescheiden van de panden Melkmarkt 35-37 die eveneens een intacte ondergrond hebben. Op Melkmarkt 39 is in 1874 een postkantoor gebouwd over twee percelen. Dit terrein is opgegraven.

Melkmarkt 41 is het Drostenhuis, nu Stedelijk Museum met ernaast, op 39, de nieuwbouw. Het Drostenhuis is gebouwd over drie percelen. Het hout voor de dwarse voorvleugel is in 1543 gekapt. Aan de oostzijde is een kleine aanbouw over een steeg gebouwd. Egbert van Ens, rentmeester van Salland was de bouwheer. Hij werd overigens in 1551 ook nog rentmeester van Vollenhove en Kuinre. De voorgevel van het imposante gebouw is in de 18de eeuw vernieuwd door burgemeester Helmich (1741) die er een barokke daksierlijst aan liet bevestigen.

Melkmarkt 43 is een dubbelpand, evenals Melkmarkt 49 waar nu restaurant 'de Vier Azen' is gevestigd, met daartussen Melkmarkt 35 en 47. Deze panden staan op een ongeschonden ondergrond. Tussen 'de Vier Azen' en het hoekpand Melkmarkt 53, ligt nog een pand. Het hoekpand is bekend onder de naam 'Vrouwenhuis'. Dit huis is gesticht in 1742 uit de nalatenschap van Aleide Greve. Het huis strekt zich uit tot aan de Voorstraat.

Van de Voorstraat zijde zijn alleen de percelen 34, 44 en 46 interessant. De laatste twee maken onderdeel uit van het Vrouwenhuis complex en 34 is onderdeel van het Stedelijk Museum. De eigenaam van het huis is 'de Gouden Kroon'.

Aan de noordzijde van de Melkmarkt ligt ook een aantal interessante gebouwen.

Melkmarkt 38-40 heeft een achtergevel waarin een aantal natuurstenen kruisvensters onder segmentbogen heeft gezeten. Deze achtergevel stamt uit de 16de eeuw en is in de 17de eeuw veranderd in een topgevel. De plaatsing van de muurankers en de afmeting van het venster in de topgevel wijzen erop dat het bovenste venster hergebruikt is en dat de achtergevel mogelijk eerder een zijmuur is geweest. Achter de voorgevel bevindt zich een dwarshuis en volgens Blaeu bevindt zich op deze locatie een dubbel dwarspand. In de archiefstukken wordt het huis in 1616 verkocht aan de kinderen van Claes Keij van Enckhuizen. Via Trientien Claessen, een dochter van Van Enckhuizen komt het huis in bezit van Louwe Jansen. In 1619 wordt het pand 'De Drie Stockvissen' genoemd. Deze naam verwijst mogelijk naar de herkomst van Claes, de stad Enckhuizen.

Melkmarkt 46 ligt op de hoek van de Melkmarkt en Louwermansgang en behoorde sinds 1486 toe aan het klooster Albergen. Het huis was afkomstig uit de nalatenschap van Willem toe Ghietekate, wiens zoon Herman priester was bij het klooster Albergen. Het huis werd in de 17de eeuw aangeduid als 'Het Witte Kruis'. Na de reformatie werd het huis namens de door de ridderschap en steden aangestelde rentmeester over de goederen van de kloosters Siculo en Albergen verkocht aan burgemeester Gerrit Schuurman.

Het huis lag aan de voorzijde aan de Grote Aa en strekte zich waarschijnlijk over de Nieuwstraat (Nieuwstraat 9 en 11) en Bitterstraat (Bitterstraat 12 en 14) tot aan de Kleine Aa uit. De huizen achter Melkmarkt 46 werden in de 18de eeuw nog aangeduid als het Klooster, Oude Klooster en het Nieuwe Klooster.

Melkmarkt 48 ligt direct naast het pand van het klooster Albergen. Het was eigendom van Lubbert Ulger. Ulger behoorde net als zijn buurman Derck Bastert tot de calvinistische kopstukken. Lubbert Ulger was oorspronkelijk afkomstig uit Groningen en werd in deze plaats door de Spanjaarden gezocht en ter dood veroordeeld. Hij wist te ontkomen en werd later hopman van de stedelijke burgerwacht in Groningen.

Melkmarkt 50 ligt een huis verder dan het pand van het klooster Albergen en was in bezit van Mr. Derck Bastert. Bastert was een bekend Calvinistisch kopstuk van Zwolle. In 1580 verklaarde Zwolle na veel strijd de kant van Willem van Oranje te kiezen. Derck Bastert was toen lid van de Zwolse stedelijke raad.

Berkenvelder 1970, 56.

Bloemink en Boer 2001, 4.

De Vries 1994, 321-322.

Clevis 1999, 67-76.

Clevis 2000, 59-102.

Teunis 1993, 65-71.

Berkenvelder 1985, 119-145.

129. Melkmarkt zuid, banklocatie en voormalig archief

Waardering: 50%

Deze locaties zijn onderkelderd waardoor het grootste gedeelte van het bodemarchief vernietigd is. De verwachting is echter dat mogelijk nog de oudste lagen bewaard zijn gebleven.

130. Melkmarkt zuid, panden Tijn

Waardering: 100%

De funderingen van de Tijnpanden behoren nog tot hun Middeleeuwse voorgangers. De verwachting is dat het bodemarchief hier nog grotendeels intact is.

132. Diezerstraat zuid midden

Waardering: 100%

Dit gebied omvat een deel tussen de Oude Vismarkt en de Diezerstraat.

Langs de Diezerstraat bevindt zich een groot aantal huizen met een Laat Middeleeuwse oorsprong. Later is de Diezerstraat vooral bekend als de winkelstraat van Zwolle. Waar in de 19de eeuw nog de paardentram door ging is in de 20ste eeuw spraken van een heuse promenade.

Diezerstraat 52 maakt tegenwoordig deel uit van een complex panden van drogisterij Kruidvat. Op de begane grond zijn de tussenmuren gesloopt maar op de eerste verdieping bevindt zich nog een woning uit de vroege 20ste eeuw met veel fossiele elementen uit perioden daarvoor. Een van de opmerkelijkste elementen was een plafond van papier-maché uit de late 19de eeuw.

Diezerstraat 58 was in de 17de eeuw brouwerij 'De witte leeuw' en is in 1666 gebouwd door mr. Abraham de Cock. Het huis werd in de 17de eeuw bewoond door de familie Brouwer. Op twee biertonnen in het beeldhouwwerk, ter weerszijden van de dakkapel, bevindt zich het huismerk van Albertus Brouwer. Vanaf het begin van de 20ste eeuw is het gebruikt door de firma Hendriksen.

Diezerstraat 72 heeft als huisnaam 'Het wapen van Friesland' en heeft een oude indeling die in de kelders afleesbaar is. Het voorste deel van de kelder bestaat uit drie kruisgraatgewelven op twee zandstenen pijlers, terwijl het achterste deel troggewelven heeft die op een gordelboog rusten. De totale diepte van het huis beslaat acht moerbalkvakken.

Uit archiefonderzoek is gebleken dat op de plek in 1421 een huis stond dat eigendom was van Johan van den Toerne. Het huis is later verschillende malen verkocht. Na Henrick van Monster Ghertssoen, Henrick Arentsoen, Henric hermansz en de familie Wicherlink kwam het in 1543 in bezit van Wolter Brouwer. Hij veranderde het huis in een huis met twee verdiepingen

133. Diezerstraat, voormalig provinciehuis

Waardering: 50%

Dit gebied ligt tussen de Rode Haanstraat en de Mandjesstraat en bestaat uit de gebouwen van het provinciehuis. Het gebouw met lijstgevel en fronton dateert uit 1874 en is in 1898 voorzien van een nieuwe aanbouw. De Statenzaal is in 1904 gebouwd en ontworpen door rijksbouwmeester J. van Lokhorst. In dit gebouw bevindt zich op de eerste verdieping de Statenzaal die voorzien is van spitsvormige glas-in-loodramen en diverse muurschilderingen. De muurschilderingen vormen belangrijke hoofdstukken in de geschiedenis van Overijssel.

Berkenvelder 1970.

Zwolle Mijn Stad 17.

135. Het Heilige Geestgasthuis

Waardering: 100%

Dit gasthuis is in het begin van de 14de eeuw gesticht. Een exacte stichtingsdatum is niet bekend. Van Hattum noemt 1302 als jaar, terwijl De Vries 1308 als uitgangspunt neemt. Uit een verkooptransactie van een huis en erf met opstal uit 1306 blijkt dat de stichting al een feit was maar dat het complex nog niet was ingericht.

Het gasthuis lag oorspronkelijk buiten de stadsmuren. Pas in 1384 werd de marke Dieze bij de stad getrokken en vormde de Kleine Aa de noordelijke grens van de stad. Het gasthuiscomplex was na talloze bouwactiviteiten en uitbreidingen in de 15de eeuw op te splitsen in drie hoofdgebouwen: de gasthuiskapel, langs de Diezerstraat en Gasthuisstraat, de ziekenzaal of Lange Huis, dat naast de kapel lag en het proveniershuis. De gasthuiskapel is in 1851 afgebrand en niet meer in oorspronkelijke staat aanwezig. Het gebouw van de ziekenzaal is tegenwoordig ingericht als winkel. In de westgevel bevinden zich nog twee dichtgemetselde spitsboogvensters. Het gebouw is 40 m lang en 10 m breed. Volgens bouwhistorische waarnemingen van Bloemink en Boer zijn van de kap van de ziekenzaal nog zoveel elementen aanwezig dat plaatsing op de rijksmonumentenlijst gerechtvaardigd is.

Ook van het proveniershuis is nog een groot deel bewaard gebleven. Naast de kapconstructie is ook de westelijke topgevel met drie spitsboognissen nog aanwezig.

136. Diezerstraat zuidwest

Waardering: 100%

Archeologische waarnemingen op het achterterrein van de Van Beek panden aan de Korte Ademhalingssteeg wezen uit dat hier beschoeiing was die behoorde tot de haven langs de Grote Aa.

Diezerstraat 2 ligt op de hoek van de Diezerstraat en Oude Vismarkt en stond vlak aan de Grote Aa. Het huis dateert in zijn huidige vorm uit 1698, toen het na een gedeeltelijke instorting weer opnieuw werd opgebouwd. Van 1832-1836 werd hier een winkel in garen en band gedreven. Later heeft hier een filiaal van een banketbakker en een lingeriezaak gezeten. Na de restauratie in 1968 is het een notenwinkeltje geworden.

De Oude Gaper is vanaf de 18de eeuw al een drogisterij. Het heette de gekroonde Oude Gaper en was op een gegeven moment eigendom van de Firma J. ten Doesschate. In de kelder van het pand is een aantal boringen verricht. Uit deze boringen kwamen verschillende ophogingslagen te voorschijn waarin aardewerk uit 12de/13de eeuw werd aangetroffen.

Diezerstraat 22 bezit nog een kapconstructie, bestaande uit een sporenkap met zes kromstijlgebinten. De gebinten zijn genummerd met gehakte telmerken. De windschoren en de haanhouten zijn middels spijkers verbonden met de gebintstijlen. Het geheel kan omstreeks het midden van de 17de eeuw gedateerd worden.

Bloemink en Boer 2001.
Habermehl 1980, 119-139.
De Vries 1994, 194-195.
Berkenvelder 1970.

137. Spoelstraat. Ter Pelkwijkstraat en Kerkstraat

Waardering: 100%

Het terrein tussen de Spoelstraat en de Ter Pelkwijkstraat stond bekend als de binnenbleek en was onbebouwd. Het gebied lag omarmd tussen de Grote en de Kleine Aa. Op de kaarten van Blaeu is hier duidelijk drogend linnen te zien. Op de kaart van Blaeu is verder nog de stadsmuur met twee torens langs de Spoelstraat te zien.

In 1329 wordt hier in de bronnen gesproken van een Visschendeshaven (Vissershaven) die vlak bij de Kruitmakers- of Houttoren moet hebben gelegen. In het tweede stadsboek van Zwolle wordt melding gemaakt van "Wisscherdeshavene" een aanduiding die ook in de maandrekening van de stad terugkomt. Zo wordt in 1407 en in 1411 "Wisschardshag(h)en" genoemd. Of het hier inderdaad om een haven gaat is onduidelijk. Tijdens de opgraving onder de Centrale bibliotheek tussen de Diezerstraat en de Spoelstraat zijn talrijke sintels voor de scheepsbouw, een ijzeroven en grote plakken houtvezels en zwartbruine plakken pek aangetroffen. Op basis hiervan wordt de aanwezigheid van een haven met scheepsbouw verondersteld.

Ten westen van de Hagelsteeg, ter hoogte van de latere Plantagekerk, stond de Stratenmakerstoren of Albert Mulert's toren. Deze toren werd in 1839 gesloopt.

In 1875 werd op het terrein de Plantagekerk van de Christelijk Gereformeerden gebouwd. Het gebouw werd ontworpen door de toenmalig directeur van Openbare Werken Bosboom. In dezelfde periode is verder een aantal 19de-eeuwse herenhuizen op het terrein gebouwd.

Van Beek en van Vilsteren 1985, 134-135.

Kam 1998, 15-4, 112-121.

139. Walstraat/Wilhelminasingel en zuidelijk deel Koestraat/Blijmarkt

Waardering: 100%

Het gedeelte tussen de Sassenstraat en de Wilhelminasingel behoort tot een stadsuitbreiding uit de 14de of 15de eeuw. De oudste stadsmuur lag ter hoogte van de Schoutenstraat (Samuel Hirschstraat) en de Brede steeg. Het tussen de Schoutenstraat en de Walstraat in 1390 gevestigde Geertuidenconvent lag oorspronkelijk buiten de stad. De uitbreiding zal waarschijnlijk tussen 1387 en 1409 hebben plaatsgevonden. In 1409 is de Sassenpoort gebouwd, die een voorganger heeft gekend aan het Kromme Jak.

In de Walstraat ligt een groot aantal panden die een laat Middeleeuwse oorsprong hebben. De tuinen van de panden aan de kant van de Wilhelminasingel zijn aangelegd op de plaats van de oude stadsgracht. Aan de binnenzijde van de stad lagen de stadsmuur met een aantal torens. Aan het eind van de Wolweverstraat lag de Trompetterstoren die in 1840 is gesloopt. In het gemeentearchief Zwolle bevindt zich een aanbesteding uit 1553 waarin melding wordt gemaakt van een sloop van een waltoren bij de "wollenwevers straete".

Tussen de percelen Wilhelminasingel 20 en de huizen aan de Ter Pelkwijkstraat 2-8 lag al in de 18de eeuw een klein huisje. Dit huisje heeft oorspronkelijk gediend als mandenmakerswerkplaats en lag naast een zogenaamde bastkuil. In deze kuil werd eikenschors opgeslagen ten behoeve van de leerlooierij. In dit pand heeft zich in 1728 een ingrijpende gebeurtenis afgespeeld. Jacomina Jannes heeft hier in 1728 haar man en twee kinderen om het leven gebracht.

De huizen aan deze zijde van de Walstraat kenden een even nummering.

Walstraat 36 is een smal pand met één bovenraam en was van 1896 tot 1963 in gebruik bij rijtuig- en carrosseriebouwer J. Kappel. Later diende het als pakhuis van de firma Doijer en van Deventer.

Walstraat 38 is een pand dat vanaf 1887 bewoond is geweest door H.B.S. Ieraar Piquet en werd later nog bewoond door een bilartfabrikant en directeur van Zwolsche manufacturenhandel. Het heeft korte tijd ook huisvesting geboden aan de provinciale VVV.

Walstraat 40. Tot een verbouwing in 1872 woonde hier de rector van het gymnasium Dr. C.H. Thiebout. Daarna kwam het in handen van notaris J.J. Roijer en werd het vervolgens in 1906 verkocht aan wethouder en lid van de Eerste Kamer Dr. H. Franssen.

Walstraat 42 is een huis dat jarenlang de woning was van N.H. predikant Ds. A. de Haan die hier vanaf 1898 woonde. Na 1911 werd het eigendom van stoomgrutter J.W. Bartels die het verkocht aan de familie Huls.

Walstraat 46 is een huis dat tot 1884 bewoond is door commissionair Elemans. Na 1891 door mevrouw Frijling-Muijderman. Zij verkocht het in 1914 aan de familie van Velzen.

Het gebied wordt verder begrensd door de Koestraat, Blijmarkt, Luttekestraat en de Sassenstraat. De Koestraat dankt zijn naam aan het agrarische verleden van Zwolle. Het vee werd overdag door de straat naar de weilanden (de mars) van de Assendorper marke gebracht.

De Koestraat wordt in 1365 voor het eerst vermeld in verband met een jaarrente uit het huis van Arnd die Valkener. Dit huis ligt tussen het huis van Helpryc van den Hoeve en Willam Visscher in 'de Coestraeten'. Ook in de jaarlijkse dijkschouw uit 1473 wordt de Koestraat vermeld, 'toe verstaen doer die Koestrate aver den Blijmerckt ende Voersterstrate'. Deze vermelding wijst mogelijk op een functie als waterkering.

In het Historisch Centrum Overijssel bevindt zich een boekje 'Metinge van de Stadts Gronden agter de huijsen aan de Koestraat' uit 1642. Hierin bevinden zich landmeetkundige gegevens van de grond achter de huizen van de Koestraat en de Walstraat, beginnend bij het huis van juffrouw van Ittersum aan de Blijmarkt. In deze bron staan vier halfronde torentjes aan de stadsmuur uitgemeten en is ook de plaats van de Koepoort vermeld. Deze Koepoort, waarschijnlijk gelijk aan de Loopoort, stond ter hoogte van de Bloemendalstraat.

De vier halvemaanvormige uitbouwsels liggen achter Koestraat 10, 12, 34 en 44, de Koepoort achter nummer 18. De rondeeltjes werden alle vier aangeduid als 'toorn'. De hofjes ernaast lagen 'in de graft'. Na hun functie als toren werden ze gebruikt als looikuipen.

Uit deze bron blijkt verder dat alle huiseigenaren aan hun bestaande woning een strook grond van circa 6 meter hebben toegevoegd. Uit een nameting op het perceel Koestraat 22 blijkt het hier te gaan om de afstand tussen de fundamenten van de oude stadsmuur en een dikke binnenmuur in het achterhuis. De strook wordt daarom ook wel geïnterpreteerd als wallichaam en niet als binnengracht zoals op de ingekleurde kaart van Braun en Hogenberg te zien is. Archeologisch onderzoek zal hier echter uitsluitel moeten geven.

De Koestraat was verder in de loop der eeuwen een voorname straat waar belangrijke lieden woonden. Leden van de geslachten Van Haersolte, Van Ittersum en Knopperts komen in de transportakten regelmatig voor.

De Lutherse kerk en pastorie, Koestraat 2-4 werd in 1648 aangekocht door de weduwe van Arent van Haersolte. Het was een huis met tuin, dat lag in de Koestraat, naast de Witvoets Armenhuizen. Dit huis werd verbouwd tot kerk voor de Luthersche gemeente en in 1649 ingewijd. De eerste inwendige verbouwing dateert uit 1752. In 1845 werd de pastorie verbouwd en in 1875 geheel vernieuwd. In 1888 kreeg men de vergunning om het kerkgebouw ingrijpend te verbouwen. Deze verbouwing vond plaats onder de architecten W. Koch en F.C. Koch.

Koestraat 8 heeft dienst gedaan als Sociëteit. In de deuroplijsting bevindt zich het opschrift 'Groote Sociëteit'. De Groote Sociëteit was hier vanaf 1805 gevestigd. In 1999 werd het gebouw gerenoveerd, waarbij onder meer schilderijen van bladmotieven en exotische vogels werden aangetroffen.

De gevel van Koestraat 20-22 dateert uit omstreeks 1750. Beide panden zijn dan in bezit van Evert Jan Thomassen à Thuessink. Hij komt in het bezit van Koestraat 20 via zijn vrouw Arnoldina Aleida van Benthem. Arnoldina is samen met haar zus Catharina Elsabe de enige erfgenamen van de Zwolse burgemeester Bernard Huete, de eigenaar van Koestraat 20.

Huete had het huis gekocht van Nicola Greven, weduwe Pannekoek tot Harderwijk. Het huis Koestraat 22 had Thuessink in 1725 gekocht van Matthijs Commes. Commes had het huis kort daarvoor in 1723 aangekocht van Thomas Schimmelpenninck.

Op dezelfde datum wordt het huis echter verkocht aan de aannemer-timmerman Egbert Bronshoven. Hij transporteert het huis in 1738 aan Thuessink; het blijft dan bewoond door de weduwe van Egbert. Koestraat 22 is later bekend geworden als woonhuis van de Zwolse huisarts Evert Klinkert en later van schoonzoon dr. Ben Kam.

Koestraat 36 is een huis met uitstekende erker en was tot 1890 het huis van de familie Wicherlink en tot 1914 van de notaris C.B.H. Roijer. Later werd het van 1915-1923 bewoond door bankier Vos de Wael. Na hem was architectenbureau Meijerink hier gevestigd.

Koestraat 40 werd in 1883 nagelaten aan de Vilsterenhuizen. Er waren hier een zestal vrouwen gehuisvest. Van 1933 tot 1968 had dokter A.E. Marcus hier zijn praktijk, gevolgd door W. Tillema.

Koestraat 42 had aan de voorzijde een pomp die van de straat werd afgeschermd door ijzeren kettingen. Het huis is tussen 1888-1894 bewoond geweest door A.R. Kroes, directeur van de Zwolsche Tramwegmaatschappij en later tussen 1901 en 1926 door C.J.J. Schaepman, mededirecteur van de azijnfabriek Schaepman, Heerkens en Co. Na 1926 woonde hier advocaat Sanders.

Koestraat 44 werd tot 1878 bewoond door weduwe Heerkens-Vos de Wael en tot 1908 door rijksadvocaat mr. G. Roijer. Later hebben apotheker Stroink, mevrouw van Setten-Cornelissen en griffier Franssen in het huis gewoond. Van 1934-1969 is het in handen geweest van diverse artsen.

De Blijmarkt heeft zijn naam te danken aan de daar vervaardigde blijden, waarmee in de Middeleeuwen zware stenen werden weggeworpen. Later werd er, voor de verplaatsing in 1852 naar de Beestenmarkt aan de Pannekoekendijk, de varkensmarkt gehouden.

Aan de Blijmarkt wordt in 1555 gesproken van enkele huisjes voor de huisvesting van arme vrouwen. Deze huisjes waren gebouwd op een open plek vlak voor de stadsmuur. Al eerder in 1544 worden door Elsebe van Ittersum enkele panden afgestaan die lagen tegenover het Olde Convent of Begijnenhof. Nog later rond 1592-1600 wordt melding gemaakt van de Witvoets Armenhuizen. Deze huizen worden rond 1698 gesitueerd naast de Lutherse kerk.

Het Paleis van Justitie is in 1841 gebouwd. Voorheen was op deze plek een kazerne met slaapbarakken gevestigd die tijdens de Franse overheersing werd aangeduid als 'het Renovatum'. Naast de kazerne lagen de Witvoets Armenhuisjes. Op de plek van de kazerne en de armenhuisjes werd rond 1820 de Armeninrichting gevestigd. Deze inrichting is later verplaatst naar de Genverberg. Het Paleis van Justitie werd later gebruikt als museum voor naïve- en outsiderkunst 'De Stadshof'. Tegenwoordig is het museum "De Fundatie".

Blijmarkt 4-8 werd in 1882 door H. Tulp gekocht van de boek- en papierhandelaar J. Vlaanderen Oldenzeel. Volgens zeggen stond het huis op de plek van de 'Mot ende Ravothuysen'. In de periode rond 1880 was in het naastgelegen pand Blijmarkt 8 de schoen- en laarzenmakerij van de Gebroeders Steinebach gevestigd. Later kwam hier de stadsomroeper K.J. van der Vegt te wonen. In 1920 werd het huis herbouwd en ingericht als kantoor en werkplaats van de firma Tulp. Ook de bekende joodse opperrabijn S.J. Hirsch heeft er nog gewoond. Beide huizen zijn in 1967 afgebroken voor de bouw van de Nederlandse Bank.

Blijmarkt 12 was van 1876-1933 de woning van de familie van Voorst tot Voorst, directeur van de Overijsselsche onderlinge brandwaarborgmaatschappij. Later woonde hier kleermaker J.G.H.M. Heins en sinds 1956 is het kantoor van de genie. Achter dit pand lag de Lesker Gerrits toren.

Kam 1984.
Evenboer 1990.
Evenboer 1998.
Berkenvelder 1970.
Kam 1998,15-4, 112-121.

141. Wolweverstraat, Nieuwstraat, Schoutenstraat, Walstraat en Vijfhoek

Waardering: 100%

Dit gebied ligt tussen het Gasthuisplein, de Nieuwe Markt en de Schoutenstraat en wordt doorsneden door de Wolweverstraat. De Wolweverstraat komt in de bronnen al in de 16de eeuw voor. In deze straat ligt een aantal huizen die tot de Late Middeleeuwen teruggaan. De Nieuwe Markt is na de reformatie ontstaan. In 1645 werd door het bestuur van de stad besloten om de voormalige kloostertuin rondom te bebouwen met woonhuizen. Tussen de Nieuwe Markt en de Wolweverstraat is een aantal van deze woonhuizen uit de 17de eeuw bewaard gebleven. In 2001 is tijdens een bouwhistorische inventarisatie een pandje ontdekt dat zelfs nog veel sporen van de oorspronkelijke 17de-eeuwse indeling bevat. Ook in het blok tussen de Nieuwe Markt en de Schoutenstraat ligt een aantal 17de-eeuwse panden. Opvallend is dat de panden op vrijwel gelijke percelen staan. Ook valt de uniformiteit van de achtergevels aan de Schoutenstraat op. In de Wolweverstraat lag verder de schuilkerk van de Doopsgezinden. In deze schuilkerk, gelegen achter een normale woonhuisgevel, kwam de Doopsgezinde gemeente al sinds 1638 bij elkaar.

Op de hoek van de Wolweverstraat en het Gasthuisplein ligt het gebouw van de likeurstokerij van Doyer en van Deventer, voorheen gevestigd op de hoek Diezerstraat/Brouwerstraat, vanaf 1814 en in 1866 verplaatst naar de Wolweverstraat. Een ander bekend fenomeen in de Wolweverstraat is de ijzerhandel van Jansen, die bij veel oud Zwollenaren bekend staat als 'spieker' Jansen.

In dit gebied lag als belangrijkste complex het St. Gertrudisconvent. Dit vrouwenhuis is rond 1390 gesticht. Gertrudis de Kadeneter schenkt in dat jaar haar woonhuis aan een groep devote vrouwen. Het complex lag in deze periode nog buiten de stad. De stadsmuur lag volgens verschillende historici ter hoogte van de Brede Steeg, Schoutenstraat en Samuel Hirschstraat. Tot het convent behoorde ook de St. Gertrudiskapel, die in 1686 wordt omgedoopt als Waalse kerk. Bij de kapel heeft een kerkhof gelegen. Deze lag waarschijnlijk aan de noordzijde, ter hoogte van Walstraat 15. In 1880 zijn op die plek in de tuin skeletresten opgegraven.

Schoutenstraat 8-12 maakten deel uit van een kloostervleugel. Het pand Schoutenstraat 12 werd in 1899 vervangen door de huidige synagoge. Het pand Schoutenstraat 10 is echter gerestaureerd. Ook aan de Walstraat lag een kloostervleugel. Deze vleugel kan gesitueerd worden ter hoogte van de panden Walstraat 11, 13, 15 en 17. Van Walstraat 11 is nog een oorspronkelijk deel van de achtergevel aanwezig. Hierin bevindt zich een poort die in het verlengde ligt van de gang naast de Waalse kerk. Het deel van de kap, bestaande uit vijf spanten met gesneden telmerken is ook nog intact.

Van het pand Walstraat 13 is de gehele achtergevel verdwenen. Wel werden hier een gotische schouw, een deel van een laat middeleeuwse plavuizenvloer en een aantal muurnissen aangetroffen. Het huis Walstraat 15 bezit nog een bijna vierkante kelder met ribloze kruisgewelven die rusten op een achtkantige zandstenen middenzuil.

In de achtergevel bevinden zich de sporen van drie hoge kruisvensters met bakstenen omlijstingen, een smal gotisch venster en een poortje. Onder het souterrain was verder nog een aantal kelderlichten aanwezig. De sporen dateren waarschijnlijk uit de 15de of begin 16de eeuw.

Op de hoek van de Schoutenstraat en de Wolweverstraat (Vijfhoek 2) bevindt zich nog een fraai gerestaureerd 16de-eeuws pand. Dit pand was vroeger de bakkerij van J. W. van der Bend.

Oostingh 1985, 145-156.

Bloemink en Boer 2001.

142. Bethlehemskerkplein

Waardering: 100%

In het gebied ligt de 'Hof van Vullenho' waar in 1309 door Bernardus van Vullenho (Vollenhove) het Bethlehemsklooster werd gesticht. In datzelfde jaar werd bij het kloostercomplex een kapel gebouwd. Deze kapel vormt het oudste deel van de Bethlehemskerk. Het kloostercomplex bestond uit een aantal kloostergebouwen rond een binnenplaats, de kloostertuin, de Bethlehemskerk en het Refter.

De Bethlehemskerk

In 1311 kreeg het kloostercomplex de goedkeuring van de bisschop van Utrecht. Bij de grote stadsbrand in 1324 ging een belangrijk deel van het complex verloren. De kapel bleef echter gespaard. In de periode 1333-1367 werd de kleine kapel vergroot. De kap op het schip wordt door De Vries in deze periode geplaatst. Bij de kap wordt in Nederland voor het eerst richtingonderscheid gemaakt door toepassing van de zogenaamde gebroken telmerken. Volgens Van Hattum werd het koor tussen 1391 en 1430 verbeterd.

De Bethlehemskerk is een tweeschepige hallenkerk die overdekt wordt door gemetselde gewelven. Het hoofdkoor bestaat uit twee rechthoekige vakken en een smal driezijdig gesloten eindvak. Het zijkoor in het zuiden bestaat eveneens uit twee rechthoekige vakken. Het schip is verder tweeschepig. De kerk heeft een totale lengte van 33 m en is gemiddeld 13.5 m breed.

De kerk is met uitzondering van het hoofdkoor opgebouwd uit bakstenen van 28/27 x 13 x 6/5.7. Het hoofdkoor bestaat uit stenen van 25 x 12 x 5.5. In de noordelijke muur van het hoofdkoor is het restant zichtbaar van een oudere muur met steunbeer en sporen van vensters. Naar aanleiding van de plaatsing van de vensters wordt verondersteld dat de muur een overblijfsel is van een ouder koor.

Aan het eind van de zuidmuur van het zijkoor bevindt zich een vierkante trapkoker, die gezien de drie dichtgemetselde doorgangen, in verbinding stond met een verdwenen kloostervleugel.

Ter Kuile gaat er van uit dat het stuk oudere muur in de noordgevel van het hoofdkoor uit de stichtingsperiode dateert. Van een vergroting van de kapel in de periode 1333-1367 is geen spoor meer aanwezig. Het bestaande hoofdkoor moet gebouwd zijn tussen 1411 en 1430. Het tweebeukige schip is van een nog latere datum. Een exacte datum is niet bekend. De bestaande gewelven zullen aan de hand van de stijkenmerken omstreeks 1535 dateren. Het Bethlehemsklooster wordt in 1430 opgenomen in de Congregatie van Windesheim.

Beschrijving archeologisch waardevolle gebieden

In de kerk zijn drie stenen ingemetseld. Op een steen uit de 15de eeuw staat in reliëf de kruisiging. Op een andere rode zandsteen is een reliëf een Nood Gods, de Moeder van Smarten, met het van het kruis afgenomen lichaam van Christus op haar schoot, zichtbaar. Ook deze steen dateert uit de 15de eeuw. De derde steen is de grafplaat van Johannes van Kempen uit de 15de eeuw.

Het refter

De naam het Refter is afgeleid van het 'refectorium' of 'eetzaal' van het klooster. Of het Refter inderdaad dienst heeft gedaan als eetzaal valt te betwijfelen. Het heeft waarschijnlijk dienst gedaan als bureau van de ontvanger van de inkomsten uit de bezittingen van het klooster. Deze bezittingen lagen rondom de stad. In de buurschap Assendorp lag onder andere de 'Belheems hof'.

Het gebouw heeft een U-vormige plattegrond, maar was oorspronkelijk gebouwd met een L-vormige opzet. De zuidelijke poot is in de jaren 1915-1917, tijdens de restauratie, toegevoegd. Het gebouw heeft een onderkelderde hoofd vleugel van 26 m lang met de nok evenwijdig aan het Bethlehem kerkplein. De scheidingsmuren en de indeling van de kelders en de kap wijzen op de bouw in twee verschillende fasen. Het noordelijke deel met een kelder van dwars geplaatste gordelbogen met troggewelven en de afwijkende telmerken op de spanten is gebouwd in de late 15de of begin van de 16de eeuw. De zuidelijke kelder met ribloze kruisgewelven met pijlers in de middenas en het daarop aansluitende tongewelf moet kort daarna zijn gebouwd.

Opvallend is dat alle 11 spantjucken bewaard zijn gebleven. De buitenste schil van het metselwerk is in zijn geheel tijdens de restauratie van 1915-1917 vernieuwd. Ook de huidige toegang met trap is volgens een steen met het jaartal 1917 in dat jaar vernieuwd.

Na de reformatie is het gebouw gebruikt als vergaderzaal van het gilde van de lakenverkopers. In de 18de eeuw heeft het pand dienst gedaan als schouwburg. In 1812, onder het Franse bewind werd het gebouw ingericht tot kazerne. Het is later nog museum van naturaliën, Gemeentelijke Handelsschool en kantoor van de VVV geweest.

Tussen de Bethlehemskerk en het Refter lag de Armenkamer, waarvan de ingang aan de Nieuwe Markt lag. De Armenkamer werd in 1912 afgebroken.

In 1645 werd besloten om het plein rondom te betimmeren als een markt. Waarschijnlijk is rond 1651 het statige huis met de naam Middelwijk gebouwd. Dit huis moest in 1909 wijken voor een postkantoor. Dit postkantoor werd ontworpen door de rijksbouwmeester C.H. Peters (1847-1932)

Nieuwe Markt 4 werd voorheen aangeduid als het 'Huis Queysen' en wordt gekenmerkt door een middenrisaliet met een rijke versiering. In de top bevindt zich het dubbelwapen van Theodorus Queysen en Eva Crans. Het echtpaar was in 1686 in het huwelijk getreden. Het pand gaat daarom in zijn huidige vorm zeker terug tot de 17de eeuw.

De Hof van Ittersum

De Zwolse familie Van Ittersum bezat vanaf de Middeleeuwen tot circa 1735 een terrein dat gelegen was tussen de Sassenstraat, Rode Leeuwsteeg, Oude Vismarkt en het Bethlemsklooster. De bebouwing van de hof lag aan de randen van het terrein evenwijdig aan de Sassenstraat en het klooster.

Het complex bestaat uit twee haaks op elkaar geplaatste vleugels met ieder een vergelijkbare opzet die bestaat uit een zaal met een smallere, aangebouwde kamer tegen een van de kopgevels. De oudste vleugel lag langs de grens met het Bethlehems klooster en is dendrochronologisch te dateren rond 1383. Het is deze vleugel die in een akte uit 1397 wordt vermeld. In 1397 werd een akkoord gesloten tussen Roelof van Ittersum en zijn kloosterburen. In het akkoord wordt afgesproken dat de kloosterlingen een afstand van 2.5 voet in acht moesten nemen in verband met de afvoer van het hemelwater. Verder zou het nieuwe muurwerk van het Bethlehems klooster onder de vensters van Van Ittersum moeten blijven. De vensters mochten echter niet geheel open blijven en dienden gedeeltelijk dichtgemetseld te worden. De kloosterlingen hebben op deze manier hun privacy willen beschermen. Deze oudste vleugel met 'zael' en 'cleyne camer' zal door de bisschoppelijke rentmeester en schepenen van Zwolle Roelof van Ittersum gebouwd zijn. De andere vleugel bestond eveneens uit een zaal met kamer en kan dendrochronologisch gedateerd worden rond 1435. De kamer bevatte mogelijk een overbouwde poort die toegang gaf tot het binnenterrein. De Hof van Ittersum was in deze vorm een van de aanzienlijkste woonhuizen van de stad en werd zelfs in 1545 ingericht als logement voor de landvoogdes Maria van Hongarije. Deze laatste vleugel is toe te schrijven aan mr Johan van Ittersum, die naast de Hof ook de huizen Werkeren (sic) en Voorst en de St Laurenskapel in de Sassenstraat had laten bouwen. De vleugel is in de 15de en 16de eeuw uitgebreid met een deel op de hoek van de Sassenstraat en de Rode Leeuwsteeg. In ongeveer dezelfde periode is aan de vleugel een zijkamer toegevoegd waarvoor in 1571 een fraaie gevel is gezet. Deze gevel bezit in de top het borstbeeld van keizer Karel V. Het huis staat daarom bekend als het Karel de Vijfde huis.

Ter Kuile 1974, 105-111.

144. Tussen Oude Vismarkt, Sassenstraat en Korte Ademhalingssteeg

Waardering: 100%

Dit gedeelte van de stad ligt op een natuurlijke dekzandrug, waarop aan de zijde van het stadhuis al sporen uit de Middeleeuwen zijn aangetroffen. Het gaat om grondsporen en aardewerk die gedateerd kunnen worden rond 800.

In het huizenblok liggen twee stegen: de Bakkersgang tussen de panden Oude Vismarkt 6 en 8 en de Meltersgang tussen de panden Sassenstraat 17 en 19 en doorlopend tussen de panden Oude Vismarkt 20 en 22. De stegen waren noodzakelijk voor de verbinding van de Grote Aa met de huizen in de achterliggende Sassenstraat. De stegen zijn voorzien van gemetselde luchtboogjes. In het gebied ligt een groot aantal huizen die teruggaan tot de Late Middeleeuwen.

Grote Markt 3 heeft een kap die is opgebouwd uit achter elkaar geplaatste gespannen zonder langsverband. Dit kaptyp is kenmerkend voor de oudste stenen huizen uit het begin van de 14de eeuw.

De sporen en haanhouten zijn dendrochronologisch te dateren rond 1360 en zijn waarschijnlijk secundair gebruikt. De oude eikenhouten sporen worden gekenmerkt door een rechthoekige doorsnede, lipverbinding met zwaluwstaart of hak, type telmerk en vorm van verbindingsmiddelen.

Het huis is in de 15de eeuw ingrijpend verbouwd; de balklaag boven de begane grond is vervangen en de kapconstructie gewijzigd. In deze periode werd ook het achterhuis toegevoegd. Hierbij is gebruik gemaakt van de eindgevels van twee achterhuizen aan de Sassenstraat. De aan de achter gelegen steeg gesitueerde gevel had kruisvensters met natuurstenen middenstijlen en dorpels in een bakstenen omlijsting. Tegen de zuidgevel was vermoedelijk op iedere verdieping een haardplaats met spaarnissen aanwezig.

In de 16de of 17de eeuw werd de keldervloer vervangen en een nieuwe trap geplaatst. Aan het eind van de 18de eeuw werd een nieuwe voorgevel opgetrokken. Door verzakking van het pand was men genooddaakt de zuidgevel aan de voorzijde schuin weg te hakken. Ten tijde van de nieuwe gevel heeft men verder de voorkamers opnieuw ingericht. Uit deze periode zijn nog resten van plafonds en de wandbekleding aanwezig. Grote Markt 4 kent een kapconstructie die dendrochronologisch is gedateerd rond 1394. Het pand is verder bouwhistorisch niet echt onderzocht. Het achterhuis is in de 20de eeuw dermate gewijzigd dat van oudere bouwresten geen sporen meer aanwezig zijn. De voorgevel werd aan het eind van de 18de eeuw vervangen en bleef tot het begin van de 20ste eeuw intact. Het pand draag thans de naam 'In de Zon' en heeft vroeger onderdeel uitgemaakt van hotel De Zon.

Grote Markt 5 heeft een achterhuis dat vermoedelijk in de 15de of 16de eeuw werd gebouwd en in het begin van de 20ste eeuw vrijwel geheel nieuw is opgetrokken. De gevel zal tot stand gekomen zijn bij een verbouwing in de 18de eeuw. In de 19de eeuw is de raamindeling aangepast en tot gelijke hoogte gebracht met het pand Grote Markt 4.

In het pand dat behoorde tot hotel De Zon bevindt zich een gevelsteen met de afbeelding van koning David met de harp. De winkelpui dateert uit 1987-1988.

Sassenstraat 1 dateert van oorsprong uit de Late Middeleeuwen. Het huidige winkel/woonhuis heeft drie bouwlagen en is half rond gebouwd op de hoek van de Sassenstraat en de Korte Ademhalingssteeg en dateert uit omstreeks 1890.

Sassenstraat 3 heeft een onduidelijke perceelscheiding, ontstaan door over en door elkaar gebouwde onderdelen. Boven de deur bevindt zich een tympaan met engelenkopje.

Sassenstraat 5 is voorzien van drie gevelstenen, waarvan er twee een spreuk hebben. Op de linker steen staat het opschrift 'hy weet niet wat hy verliest die het tidelick voor het geestelyck kiest' en op de rechter steen het opschrift 'als het komt op en scheidt soo heeft hy geen van beyden'. De middelste steen is voorzien van een familiewapen bestaande uit een Malteser kruis met jaartal 1738. Dit wapen is rond 1980 ingekleurd in rood op een goudkleurig veld.

Sassenstraat 9 heeft een hoge winkelpui met getorste gietijzeren kolommen uit omstreeks 1850. Achter het pand gaat een Laat Middeleeuws huis schuil. Het huis heeft een tweebeukige kelder waarbij ribloze kruisgewelven samenkomen op natuurstenen zuiltjes. Verder was in het pand een houten spiltrap van kelder tot zolder aanwezig met halverwege de begane grond de sporen van een insteek. Het huis kan op basis van de aangetroffen kelder en balklaag met sleutelstukken gedateerd worden in de 15de eeuw. Het was vanaf 1895 tot voor kort bakkerij de Haer.

Sassenstraat 11 was van 1881 tot 1915 meubelmagazijn van H. Gerritsen en Zoon. In 1916 is het verbouwd en ingericht voor lederwarenzak Tamse.

Sassenstraat 13 huisvestte N.A. Veerman agent en expediteur van de Zwolsche raderstoombootmaatschappij. Hij bleef er wonen tot 1911. Van 1916 tot 1930 was hier een depot van Velowasmachines. Na 1930 werd ook dit pand bij Tamse-Wiertz getrokken.

Sassenstraat 15 bestaat uit een Laat Middeleeuws huis met een nog aanwezige achtergevel in vakwerk. De halsgevel met natuursteen fronton en bloemmotieven dateert uit de 18de eeuw. Het was tot 1877 apotheek van H.S. ten Holten. Tot 1962 was het manufacturenzaak van raadslid J. Loot. Vanaf 1970 maakt het onderdeel uit van sportzaak Reinier Paping.

Sassenstraat 21 werd in de 17de eeuw bewoond door leden van de familie Terborch. Leden van deze familie maakten deel uit van de stadsregering van Zwolle en staan bekend als beroemde schilders. Herman Terborch kocht in 1603 het pand van de familie Gaesdey. In het huis is de beroemde schilder Terborch (1617-1681) geboren. Later zijn in het huis ook nog andere schilders geboren waaronder Peter Voskuil en Gerrit Elsinga. Beiden waren tevens glazenmaker. In de 19de eeuw werd het pand bewoond door een apotheker en een notaris. Tijdens archeologisch onderzoek werd bij het inbrengen van putringen in het achterhuis een aantal scherven uit de periode 750-950 aangetroffen. Het ging hierbij om scherven van kogelpotaardewerk en aardewerk uit Badorf (Duitsland).

Sassenstraat 27 stamt uit 1730 en heeft een dubbele topgevel. Volgens overlevering was het in de 17de eeuw bewoond door de dichter, boekdrukker Zacharias Heyns. Tot 1917 woonden hier vele weduwen. Vanaf 1917 was ijzerhandelaar H.J. Jansen hier gevestigd. Na 1937 werd hier het dansinstituut van H. van Ootmerssen geopend. Na de oorlog was het tandtechnisch laboratorium en na 1970 reclame adviesbureau Decom.

Oude Vismarkt 6/8 is in de eerste helft van de 14de eeuw gebouwd. Er werd toen geëxperimenteerd met een ondersteuningsconstructie voor kappen. Rond 1300 wordt daarom het langsverband geïntroduceerd. Het pand Oude Vismarkt 6/8 is een van de oudste voorbeelden van een kap met langsverband in de IJsselstreek. Het pand dateert uit het tweede kwart of midden van de 14de eeuw. Het pand is door een latere tussenmuur gescheiden. Bij de splitsing hoort een kelder met tongewelf onder nr 8. Oude Vismarkt 26 was vrij smal en was tot 1915 de beddenfabriek van Van Hulzen. Daarna werd het onderdeel van kledingmagazijn Wieringa.

Oude Vismarkt 28 was tot 1887 de smederij van W.J.H. Inkelaar. In datzelfde jaar werd het de Rooms-Katholieke sociëteit. Later was het de bananenopslagplaats van de firma de Graaff.

Oude Vismarkt 30 is al vanaf 1872 logement, cafe, biljart. Tot 1905 was uitbater J.M. Eijkman en heette het De Ster. Onder de periode van 1906-1929 met eigenaar H.A. van der Weerd werd het De Rode Leeuw genoemd. Tot 1939 werd dit cafe door J. Kok gedreven.

Informatieblad Monumentenzorg en Archeologie in Zwolle, november 1987.

Grote Markt 3,4 en 5 te Zwolle. Bouwhistorische waarneming en waardestelling, Bureau voor Bouwhistorie en Architectuurgeschiedenis, Utrecht.

Berkenvelder 1970.

145. Driehoek Sassenstraat, Bloemendalstraat, Koestraat

Waardering: 100%

In het gebied ligt verder de Brede steeg die een verbinding vormt tussen de Sassenstraat en het Krommejak. Langs de Brede Steeg loopt waarschijnlijk de oudste stadsmuur. Deze stadsmuur was voorzien van een Sassenpoort die ter hoogte van het Krommejak moet hebben gelegen. De huidige Sassenpoort is van een latere datum en stamt uit de periode 1406-1409.

De naam Krommejak komt in 1550 in de archieven voor onder de namen 'Krumme Jacke, Kromme Jacke en Cromme Jakke'. De naam betekent kromme mouw of elleboog.

Het gebied heeft zijn kleinschalige middeleeuwse karakter behouden. Veel van deze panden bezitten een ouder Laat Middeleeuws casco.

Het pandje Krommejak 16 ligt in de binnenhoek van de straat en heeft twee op de straat gerichte gevels. In de westgevel is de oorspronkelijke vensterindeling nog zichtbaar. Deze gevel is in de 18de eeuw gewijzigd in een tuitgevel en heeft toen nieuwe vensters gekregen. De noordgevel is door het aanbrengen van een garage verwoest. Het huis Krommejak 16 is een zaalhuis, dat bestaat uit een of twee vertrekken met daarboven een zolderruimte. Van de kapconstructie is nog een deel bewaard gebleven. De sporen waren genummerd met gesneden telmerken. Een dendrochronologische datering levert als bouwdatum 1564 op.

Het huisje wordt in de 17de eeuw, samen met een huis aan de overzijde van de straat, vermeld als de Burgemeester-Wolberts-Armenhuizen. Deze burgemeester had in 1637 de huisjes vermaakt aan vijf arme vrouwen. In 1717 worden de huizen beschreven als de Roelinckshuisjes en blijven zodanig tot 1887 in de bronnen vermeld. In 1887 worden de pandjes overgedragen aan de Van Vilsterenhuizen en heten ze de Vilsteren- en Roelinckhuizen. In 1933 verkoopt de instelling haar huizen in Zwolle en gaat het pand over naar particulieren.

Teunis 1994, 21-31.

146. Goudsteeg-Sassenstraat-Bloemendalstraat-Koestraat

Waardering: 100%

Dominant aanwezig in dit gebied is het huis met de hoofden dat in ieder geval terug gaat tot 1464. Ook de Bloemendalstraat verbergt achter de voorgevels elementen die terug gaan tot stenen huizen in de 15de eeuw.

Een deel van dit gebied grenst aan de Sassenstraat die op een dekzandrug ligt en waarvan de bewoning terug gaat tot in de Karolingische periode. Op dit moment zijn er elementen aanwezig in dit gebied die in aanmerking komen voor archeologisch onderzoek: de parkeerplaats voor het stadhuis. Een opgraving hier kan belangrijke informatie vrijgeven over de oudste periode van Zwolle.

Clevis 2001, 179-182.

De Vries 1994, 315-317.

147. Tussen Blijmarkt, Luttekestraat, Grote Kerkplein, Goudsteeg en Praubstraat

Waardering: 100%

Belangrijkste complex binnen dit blok is de hof van Suythem (Praubstraat 25 – Goudsteeg 10-12). De kap is gedateerd in 1559, maar het kelderwerk gaat terug tot in de 15de eeuw, toen de familie van den Ruytenberg hier al een huis bezat. In het midden van de 17de eeuw werden er aan de Goudsteeg stallen gebouwd bij dit huis. Op de kop van dit gebied aan de Lombardstraat ligt de Wheeme (Lombardstraat 4, waarvan aangenomen wordt dat het oorspronkelijk de pastorie was van de St. Michaelskerk en gebouwd is in 1490.

Binnen dit gebied zijn verder nog vijf aparte woonblokken te onderscheiden, die gevormd worden door de Korte Luttekestraat, de Papenstraat en Papendwardsstraat. Tot hoever de oorspronkelijke bewoning terug gaat is niet zeker. Er heeft een klein archeologisch onderzoek plaats gevonden onder de panden Luttekestraat 15-19, maar door de bouwwerkzaamheden kon onvoldoende informatie verkregen worden.

Bewoning gaat zeker terug tot in het begin van de 15de eeuw. Waarschijnlijker is dat de bewoning nog verder terug gaat, tot in de 11de of 12de eeuw. Dat geldt niet alleen voor het deelgebied waar het archeologisch onderzoek plaats vond, maar voor het gehele gebied. Vondsten wezen er op dat in dit deelgebied (Luttekestraat-Korte Luttekestraat-Papenstraat-Blijmarkt) in de 17de eeuw rijke bewoning is geweest. De in het begin van de jaren 90 in eerste instantie illegale aanleg van een vuurwerkkelder onder de bebouwing op de hoek van de Korte Luttekestraat en Luttekestraat liet vele reeds leeg gehaalde beer- en waterkelders zien. Archeologie viste achter het net om waardevolle informatie over het hart van de binnenstad te krijgen.

Luttekestraat 13/Korte Luttekestraat 5 herbergt nog 15de-eeuwse elementen.

Luttekestraat 6 is 18de-eeuws, maar kent een veel oudere kelder.

Een waarneming tijdens de aanleg van riolering in de Luttekestraat van amateur archeoloog R. van Beek wekt de suggestie dat de Luttekestraat in eerste instantie een zijarm van de Grote Aa is geweest, die op een bepaald moment is gedempt. Een vermelding dat Joan Cele hier ergens over een houten brug naar de Ossenmarkt gegaan zou zijn, wordt gebruikt om deze waarneming te staven. Tot nog toe is er geen mogelijkheid geweest om deze hypothese te toetsen.

Binnen het grote cluster is de meeste informatie bekend over het Celecomplex (Praubstraat-Blijmarkt-Papenstraat-Papendwardsstraat). Mr. Johan Cele zetelde hier en gaf er les aan leerlingen die van heinde en verre kwamen. Dat betekende dat aan het eind van de 14de eeuw hier reeds panden gestaan moeten hebben om onderwijs en huisvesting te regelen. De restauratie van een aantal panden van het zogenaamde Celecomplex wijzen er op dat de bebouwing terug gaat tot in het begin van de 15de eeuw. Vondsten uit een beerkelder onder het zogenaamde Domus Parva dateren uit het eind van de 14de en de eerste helft van de 15de eeuw.

Op de hoek van de Praubstraat met de Blijmarkt heeft in het midden van de 16de eeuw een zeer aanzienlijk pand gestaan dat tot het machtige geslacht Van Oostendorp behoorde. Th. De Vries meldt in een voetnoot in zijn *Geschiedenis van Zwolle*, dat het welhaast een paleis was. De aanleg van een ingang voor vrachtwagens in de voorgevel van de Aloyisiuschool bracht muurwerk te voorschijn dat zeker tot in het begin van de 15de eeuw terug gaat. Er werd geen mogelijkheid geboden voor archeologisch onderzoek; de slechts tijdelijke bouw van deze ingang had nooit mogen plaats vinden. De twee blokken tussen Grote Kerkplein en Papendwardsstraat zijn bebouwd geweest met aanzienlijke panden die gericht waren op de kerk.

Het ingevulde blok Luttekestraat-Grote Kerkplein-Korte Luttekestraat heeft bebouwing gekend die gericht is op de Luttekestraat. De kap van een van de huizen gaat terug tot in de 15de eeuw.

De Vries I, 1954, 35, 81.

Clevis 2000, 23-35 en 37-56.

Bloemink en Boer 2002, Inventarisatie rapport 'onder de pannen'.

149. Grote of St. Michaelskerk

Waardering: 100%

De St. Michaëlskerk, gewijd aan de aartsengel Michaël, wordt al in een oorkonde uit 1040 vermeld. In deze oorkonde schenkt bisschop van Utrecht, Bernoldus, de kerk aan het Kapittel van Deventer. Dit wordt later in 1129 nogmaals bevestigd.

De Grote Kerk werd waarschijnlijk in 1324 getroffen door een stadsbrand. Rond deze periode werd een nieuwe kerk gebouwd, die in 1357 was voltooid. De kerk bleek echter te klein. In het begin van de 15de eeuw werd begonnen met de bouw van de huidige gotische hallenkerk. De kerk was vermoedelijk rond 1446 voltooid. Omstreeks 1425 was men gestart met de bouw van de toren. Volgens de bronnen werden hiervoor stenen gebruikt die afkomstig waren van de afbraak van het kasteel Voorst. De toren bevatte in 1494 een carillon van gegoten klokken. De toren werd later driemaal door de bliksem getroffen. In de laatste brand in 1669 bleef er slechts een ruïne over die in 1682 volledig instortte. Korte tijd daarna, in 1688, werd de consistoriekamer gebouwd. De kerktoren was met zijn 113 m de hoogste van Nederland.

De kerk was oorspronkelijk groter en strekte zich verder uit richting de Luttekestraat. Tijdens de aanleg van een fontein in 1994 werd door archeologisch onderzoek muurwerk aangetroffen. Deze muren waren afkomstig van twee traveeën van het schip van de kerk. De fundamenten van de toren werden niet aangetroffen en liggen waarschijnlijk onder de straat.

Aan de zijde van de Grote Markt bevindt zich een groot ingangsportaal uit het begin van de 16de eeuw. In de hoek van dit portaal bevindt zich een traptoren. Buiten tegen de koorzijde van de kerk, in de Korte Ademhalingssteeg, is een reliëf van rode zandsteen met als voorstelling: 'In Abrahams schoot'.

Naast het ingangsportaal ligt de Hoofdwacht. Dit was vroeger de zetel van de schout. Het gebouw is in 1614 gebouwd door bouwmeester Thomas Berendsz. Het is voorzien van baksteen met natuursteen banden. Verder zijn er natuurstenen opstanden, een middenpartij en een balustrade waaronder een aantal mannenkoppen. Op een drietal blauwe velden staan de letters 'ANNO-VIGILATE ET ORATE-1614'.

Aan de andere zijde van het portaal stond vanaf 1616 het Vleeshuis, dat daarvoor op de hoek van de Luttekestraat en Voorstraat was gelegen. Het Vleeshuis tegen de Grote Kerk werd vermoedelijk rond 1689 opgeruimd. Het huidige pand telt twee bouwlagen en heeft een eenvoudig, witgeschilderde baksteengevel met een door G. Post ontworpen winkelpui in Jugendstil. Boven de deur zit een halfrond overstek met tekst 'Anno 1912'.

151. Voorstraat, Ossenmarkt en Kamperstraat

Waardering: 100%

Het eerste deel van dit gebied wordt omgrensd door de Korte Kamperstraat, Voorstraat, Luttekestraat en Ossenmarkt en wordt doorsneden door de Drogenstraat.

De Voorstraat komt in 15de-eeuwse akten regelmatig voor als 'Olde Voersterstrate'. Naast een 'Olde Voerstrate' bestond er ook een 'Nije Voerstrate'. Deze laatste heeft betrekking op de latere Kamperstraat en moet dus later de nieuwe Voorstraat van de wijk zijn.

In het gebied dat op een natuurlijke dekzandrug ligt, bevindt zich een aantal panden van hoge ouderdom. Enkele huizen zijn door middel van bouwhistorisch onderzoek of waarnemingen onderzocht en bekeken. Over de overige huizen is vaak wat summiere informatie over de bewoners of de gevel bekend.

Van een klein aantal huizen is verder nog de huisnaam bekend. Zo vinden we tegenover het Vrouwenhuis 'de Munte', op de hoek van de Drostestraat 'de Praasdij', 'het Vliegende Paard' en 'de Vlasbloem'.

Luttekestraat 2 ligt op de hoek van de Luttekestraat en Voorstraat. Het is een opmerkelijk pand met een hoge steile kap. In de Middeleeuwen diende het pand als stedelijke Latijnse school, die later naar de Lombardstraat verhuisde. Voor de ingrijpende (ver)bouw van het nieuwe vleeshuis in 1469 was het huis al in gebruik als stadswaakhuis en vleeshuis. Na aankoop van een buurpand aan de Voorstraat en aan de Luttekestraat werd in 1470 het geheel verbouwd en de oude gevel gesloopt. Uit de jaarrekening blijkt dat het pand een groot aantal kruisvensters en tweelichtvensters heeft bezeten met een omlijsting van natuursteen. Het gaat zeker om 14 kruisvensters en 8 tweelichtvensters. Verder kan afgeleid worden dat één huis voorzien was van een leien dak. Over de balklaag staat vermeld dat het hier ging om een samengestelde balklaag met moerbalken en kinderbinten.

De kelder die nog vrijwel intact aanwezig is, bestaat uit twee maal zes vakken met kruisgraatgewelven die rusten op vijf middenpijlers. Verder is bekend dat het pand een spiltrap heeft gehad.

De bouwmeester van het vleeshuis is waarschijnlijk stadsmeester Berend van Covelens geweest. De op een 17de-eeuwse tekening grof getrapte gevel, vergelijkbaar met die van het Huis met de Hoofden (Goudsteeg 17), is mogelijk door hem ontworpen. De korfbogen boven de vensters waren ook toegepast bij de bouw van het Zwolse stadhuis in 1447-1448. De bouw van het houtwerk vond plaats onder leiding van meestertimmerman Henric Verdriet.

Na een functie als vleeshuis heeft het pand van 1605 tot 1880 dienst gedaan als waag. Het pand is hiertoe in 1743 verbouwd. Hiervoor is de kap aan de Voorstraat voorzien van een eindschild en zijn bakstenen muren met op de hoeken natuurstenen pilasters en afrondingselementen aangebracht. Ook de oude vensters werden vervangen door schuifvensters.

In 1880 is het pand verdeeld in twee percelen. In Luttekestraat 2 was in 1903-1904 kortstondig een handel in sigaren en wijn van F.L.J. Göttgens gevestigd. Lange tijd, van 1904-1964, bevond zich hier de galanterieënzaak van de familie van Oers. Nog later was het onderdeel van schoenenzaak Kaaks. Na Prenatal is het tegenwoordig in gebruik als eetgelegenheid Hawaii.

In Voorstraat 1 werd vanouds door A. Marsman een koffiehuis gedreven dat van 1896 tot 1931 in bezit was van H. van Doorn en de naam 'Du Commerce' droeg. Later, van 1931 tot 1960, was het in handen van de familie van Kuik. In de jaren zestig bevond zich hier een Chinees-Indisch restaurant King Ling.

Voorstraat 3 was van 1884 tot 1904 een likeurstokerij en slijterij van de familie Visser. Na een ernstige brand in 1892 is het na 1904 ingericht als café, hotel 'De Kroon'. Na bewoond te zijn geweest door de families Blank, Gommers, Brada en Baars is het na 1970 het bekende café het 'Teatertje' geworden.

Voorstraat 5 heeft lange tijd van 1880 tot 1956 dienst gedaan als bakkerij van J. Appelhof en later van Wellinga. Later is het pand aangetrokken bij hotel 'De Kroon'.

In Voorstraat 7 was vanaf 1862 tot 1902 een tabakszaak gevestigd. Deze zaak van H. Botterweg werd door hem in 1903 omgedoopt tot winkel in verfwaren en drogist. Na 1922 werd het rijwielhandel Goedkoop en daarna werd hier de bekende bar-dancing 'In den Herbergh' van Herman Kamphuis gevestigd.

Voorstraat 9 maakte vanaf 1561 onderdeel uit van het erf van burgemeester Helmich Splijtloff en telde in 1628 twee vuursteden. Het pand heeft lang dienst gedaan als bar-dancing. Na Swingotheek De Fonz, bar-dancing De Cover is het nu in gebruik onder de naam Bloopers.

Voorstraat 11 is ongeveer 18 m diep en 7 m breed en kende oorspronkelijk een indeling in 2/3 voorhuis en 1/3 achterhuis. Op het achterterrein stond een klein huis met een klokgevel dat middels een steeg in verbinding stond met de Ossenmarkt.

In de oudste bouwfase bestond het huis uit een éénlaags gebouw van 5.15 m hoog met een mogelijke insteek, kelder onder het achterhuis en een kap met borstwering. Deze bouwfase kan door twee houtmonsters dendrochronologisch gedateerd worden rond 1371. De balken en verschillende houtconstructies zijn voorzien van gesneden telmerken. De kelder had een tongewelf en bezat kaarsnissen.

In de 17de eeuw is het huis voorzien van een verdieping waarvoor de zoldervloer 1.20 m opgehoogd werd en de samengestelde balklaag werd vervangen door een enkelvoudige balklaag. Later, in 1802, werd het pand opnieuw verbouwd en kreeg het zijn huidige gevel. Bouwer is waarschijnlijk de eigenaar, meestertimmerman C. van Roosendaal geweest.

Uit archiefonderzoek is gebleken dat het pand met de buurpanden Voorstraat 9 en 13 vanaf 1561 één groot erf vormde dat in bezit was van schepen en burgemeester Helmich Splijtloff. In de periode 1606-1611 was Johan van Wijnbergen de eigenaar. In het vuurstedenregister van 1628 telde het pand 7 vuursteden. In de 17de en 18de eeuw heeft het gediend als woning van meerdere burgemeesters. Leden uit de geslachten Van Braeckel, Louwerman en Nilant hebben er gewoond. Na C. van Roosendaal is het in de 19de eeuw bewoond geweest door predikant J.S. Wor, kassier Gratema en G.H. Spitman. Vanaf 1884 werd het ingericht als koffiehuis en hotel, eerst onder uitbater H. Voskamp, later vanaf 1897 onder L. Meiberg. In 1923 werd het overgenomen door hotelhouder Wientjes. Na de pachter van het Katerveerhuis A. Nieuwaal werd het in 1936 eigendom van de familie Runhaar. Deze heeft het pand tot 2000 bewoond en gebruikt als winkel in zonweringen. Tegenwoordig is het in gebruik als onderdeel van café Timeless.

Voorstraat 13 behoorde eveneens tot het erf van Splijtloff. Naar aanleiding van een oude foto van de gevel lijkt dit pand te dateren uit de 16de eeuw. In het pand waren onder ander natuurstenen kruisvensters aanwezig. Het huis werd samen met Voorstraat 11 in 1763 eigendom van burgemeester Lambertus Nilant. Vanaf circa 1800 is het eigendom van de familie Bekedam, die er in ieder geval van 1878 tot 1914 een kuiperij uitoefende. Na garage Derksen werd het pand in 1937 samengevoegd met Voorstraat 15. M. van Goor vestigde hier een koffiehuis. Na 1963 vormde het onderdeel van de "Mercury-bar". Tegenwoordig heeft uitbater E. Vennink hier café Timeless.

In Voorstraat 15 woonde vanaf 1800 de familie Bekedam. Later, na 1914, is hier de muziekhandel van B.J. Knuppel geweest. In 1937 werd het onderdeel van koffiehuis van uitbater Van Goor. Na 1963 vormde het met Voorstraat 13 de "Mercury-bar". Tegenwoordig is het een deel van café Timeless.

Voorstraat 41 wordt de Munt genoemd en is in de 18de eeuw het woonhuis geweest van Jean Pierre Royal. Dit pand heeft later als lokaal van de Joodse gemeente gediend. Na 1941 zijn drie lokalen afgestaan ten behoeve van het lager onderwijs en ULO. Vanaf december 1942 was het ook in gebruik als Joods ziekenhuis.

Luttekestraat 16 ligt op de hoek van de Ossenmarktsteeg en de Luttekestraat. Het is van 1840 tot 1885 tabak, snuif- en sigarenwinkel van H. Willink geweest en had een trapgevel. In 1903 werd het pand gesloopt en vervangen door het huidige pand.

Het pand werd toen bij de zaak van Kamphof (Luttekestraat 14) getrokken. In 1929 werd het filiaal van behangselpapierbedrijf Rath en Doodeheefver N.V. Tegenwoordig bevindt zich kledingzaak Houtman in het pand.

Luttekestraat 14 is het geboortehuis van de in 1808 geboren dichter Everhardus Johannes Potgieter. De beide gevelstenen uit 1894 herinneren hier nog aan. Vanaf 1876 was het winkel en tingieterij van de tinnegieter H. Kamphof. Na J. Kamphof wordt hier een winkel in luxe artikelen gedreven door H. van den Oever.

Luttekestraat 12 met een Renaissance-gevel dateert volgens de gevelsteen uit 1609.

Het pand heeft vanouds als apotheek dienst gedaan en stond onder andere bekend als apotheek Campagne van Oort. Later hebben apothekers Broedelet, Van der veen en Kuilman het korte tijd geëxploiteerd Sinds 1938 is het in handen van de familie Kluin. Luttekestraat 8-10 behoorde sinds 1875 tot café-restaurant Frans Vulker. De zaak werd in 1935 opgeheven en als lunchroom voortgezet door Jan Stegeman. Na 1964 werd het Chinees Indisch restaurant Tong Au Tegenwoordig is hier Chinees Indisch restaurant Taiwan gevestigd.

Luttekestraat 6 was van 1884 tot 1904 een handel in koloniale waren. Het werd eerst gedreven door de dames Bruinier en Vrijling en later door mevrouw van den Berg-Selbach. In de periode 1904-1935 was het een glas- en porseleinwinkel Na 1939 werd het een filiaal van 'Victoria' en sinds 1960 de fruitzaak van P. Buter.

Luttekestraat 4 vormde samen met Luttekestraat 2 een geheel. In het begin van de 20de eeuw is het gesplitst en is het pand opnieuw opgebouwd. Het heeft sindsdien een Jugendstil gevel.

Het tweede deel van dit gebied bestaat uit de Onze Lieve Vrouwenkerk. In het testament van de Zwolse schepen Gerardus van Spoelde uit 1393 wordt bepaald dat zijn huis gelegen 'in de Voerstrate' ingericht moet worden als kapel ter ere van god en de maagd Maria. Het huis lag vermoedelijk in de huidige Kamperstraat. Na de dood van Gerardus verkoopt de stad het huis en wordt van de opbrengst de nabij gelegen Hof van Zwolle gekocht. De Hof van Zwolle was in bezit van de proosdij van Deventer. De kerk had oorspronkelijk slechts de status van kapel en was dus geen parochiekerk. De bouw van de kerk vond plaats onder leiding van Berend van Covelens in 1394. In 1399 was het koor gereed en werd de kapel met Antonius altaar ingewijd. De eerste bouwphase van de kapel, bestaande uit het koor, beide transepten en de oostelijke travee van het kerkschip, is afgerond in 1417. De doorgaande nummering van de kapconstructies en de dendrochronologische datering van het hout geven een datering tussen 1416-1417. In de tweede bouwphase uit 1452-1454 wordt het schip verlengd met vier traveeën en wordt de westzijde afgesloten door een muur met twee overhoeks geplaatste steunberen. Deze zijn nog zichtbaar en in het muurwerk van de toren opgenomen. De bouw van de toren moet omstreeks 1463 begonnen zijn en zal in 1484 afgerond zijn. De toren is voorzien van een natuurstenen plint met een ruwe afwerking. De toepassing hiervan rond 1463 is uitzonderlijk. In 1477 werd in de jaarrekeningen een afdekking aanbesteed, maar het jaar daarna besloot het kerkbestuur de toren hoger te metselen. Rond 1480-1487 was de drie geledingen hoge torenromp met klokhuis voltooid.

In 1538 kreeg de toren een nieuwe achtkantige bekroning. De bouw stond aanvankelijk onder leiding van Simon Penet, maar werd na diens vertrek in 1539 voortgezet door stadsmeester Jacob van Collen. De lantaarn werd circa 14 m hoog. Na bliksemingslag in 1815 kreeg de lantaarn het huidige, koepelvormige dak en de zware houten kroonlijst in 1828.

In 1855 werd de kerk als parochiekerk in gebruik genomen. Onder de toren kwam een portaal en een ijzeren hek ter afsluiting van de hoofdingang. De kerk werd versierd met een tabernakel en de gevel werd verfraaid met een afbeelding van Maria Hemelvaart. Naast de kerk werd de St. Jozefkapel gebouwd. De restauratie van het dwarsschip van de kerk vond in 1871 plaats. Datzelfde jaar werden er vier kapellen en een sacristie aangebouwd. In 1873 volgde de restauratie van het presbyterium. Na restauraties in de periode 1932-1934 en 1976 stond de huidige toren van de kerk in 2002 opnieuw in de steigers.

Het derde deel bestaat uit de beide zijden van de Kamperstraat. Dit terrein lag in de late Middeleeuwen in de wijk Voorstraat. De oudste vermelding van de wijk Voersterstrate heeft betrekking op een jaarrente uit 1349. Deze jaarrente is afkomstig van de hofstede van Herman en Jutte Vrezen. Ook in 1356 wordt een jaarrente vermeld, gaande uit het huis van ridder Bertolt van Haersolte. De stenen huizen die in de bronnen vanaf 1356 en aan de hand van bouwhistorisch onderzoek vanaf 1353 bekend zijn waren ommuurd.

De Kamperstraat en de Kamperpoort verschenen als namen pas definitief in de 17de eeuw. In de periode hiervoor waren de straat en de hoofdpoort genoemd naar de buurschap en het gelijknamige kasteel Voorst. De namen Voor(st)erstraat en Voor(st)erpoort komen dan regelmatig in de bronnen voor. De straatnaam Voorstraat kan echter eveneens als een soortnaam aangemerkt worden en verwijst dan naar "voeren", de overslag van goederen. Het is daarom niet vreemd dat ook de huidige Voorstraat hier zijn naam aan dankt. Deze straat ligt immers aan de oude haven aan de Melkmarkt. De naam kan dus nogal wat moeilijkheden en verwarring opleveren en betrekking hebben op zowel de Voorstraat als de Kamperstraat.

Het gebied wordt verder omgrens door twee noord-zuid gerichte wegen: de Luttekestraat en de Korte Kamperstraat. Het huizenblok tussen de Korte Kamperstraat en de Ossenmarkt werd in de late Middeleeuwen aangeduid als 'op de laghen'. Een deel van het gebied behoorde tot de Hof van Zwolle, dat in handen was van de Proosdij van Deventer. Dit gebied werd in 1394 ingericht voor de bouw van de Onze Lieve Vrouwenkerk.

In 1982 is er op de plaats van het bejaardentehuis de Hof van Zwolle een archeologische waarneming verricht. Hierbij werd o.a. de inhoud van twee beerputten verzameld. Onder de vondsten bevonden zich twee unieke drinkglazen uit de 14de/15de eeuw. De oudste sporen sluiten aan bij de historische en bouwhistorische gegevens en dateren uit het midden van de 14de eeuw.

In Kamperstraat 2 en 2a bevond zich het café Nieuwe Haven van de familie Hoefsloot. Later is Kamperstraat 2a ingericht als kapperszaak. Het pand Kamperstraat 2 was de herenmodezaak van F.R. van Putten. Later was hier een wolwinkel gevestigd. Kamperstraat 4 lag op de hoek van de Van Hattumstraat en was tot 1894 bewoond door timmerman H. Niemer, waarna diens weduwe er een zaak in borstelwerk en klompen vestigde. Later is het nog in gebruik geweest door een behanger, schilder, horlogemaker en kwam er tenslotte een groentewinkel.

Kamperstraat 6 ligt op de hoek van de Kamperstraat en de Van Hattumstraat. Het heeft jaren lang gediend als banketbakkerij. Van 1854-1900 was B.J. Arink hier bakker, later A. Wesselon. Tussen 1915-1939 was het een slagerij. Nog later behoorde het als toonkamer aan de firma Olland, die er nog steeds gevestigd is.

Kamperstraat 8 werd voor 1898 bewoond door een lid van het geslacht Mulert. Daarna was het ingericht als woonhuis van J.C. Olland.

Kamperstraat 10 is een onderkelderd dwarshuis van ongeveer 13.5 meter breed. Het huis had een verdieping en de oorspronkelijke kap met twee gestapelde jukken droeg twee vlieringvloeren. De onderste jukken worden dendrochronologisch gedateerd rond 1389. De kopgevels bestaan uit relatief kleine bakstenen. Tegen de kopgevel zijn de voor Zwolle zo kenmerkende strijkspanten geplaatst. Het geheel is verdeeld in vijf moerbalkvakken. Op de begane grond bevond zich een 18de-eeuws stucplafond. De kelder is in de 16de eeuw voorzien van vierdelige kruisribgewelven die in het midden rusten op een zandstenen pijler.

In de gevel bevinden zich de wapens van Wolter Joan van Haersolte tot Oldenhof en zijn vrouw Geertuit van Haersolte. De familie Van Haersolte had het huis in de 18de eeuw laten bouwen en bewoonde het tot het eind van de 19de eeuw. Vanaf 1898 was het een instituut voor heilgymnastiek en massage. Later heeft ook de Christelijke HBS en het kerkelijk bureau van de Nederlandse Hervormde Gemeente in het pand gezeten.

Kamperstraat 12 is een breed dwarshuis met een verdieping uit de 15de of begin 16de eeuw. Het pand is zeven moerbalkvakken breed. De balken waren voorzien van gesneden telmerken. Het pand heeft een bakstenen gevel met bovenin twee wapens geflankeerd door een griffioen en een leeuw en het jaartal 1747. De wapens zijn van Christiaan Albrecht graaf van Rechteren van Borchbeuningen en Vellner en zijn vrouw Johanna Elisabeth Adriana baronesse van Lintelo tot d'Ehse. Door A. Kiesebrink, die het pand overgenomen had van burgemeester van Hattem, mr. E.A. Daendels, werd het in 1839 ingericht als hotel. Het stond bekend als hotel De Keizerskroon tot 1929. In 1929 werd het verbouwd tot Ford-garage van de firma G. Sietsma.

Kamperstraat 14 heeft een brede lijstgevel van drie vensters uit 1803. Boven de begane grond zijn echter moer- en kinderbalken met oude korbeelstellen aanwezig die mogelijk uit omstreeks 1375 dateren.

Kamperstraat 18 was van 1896 tot 1929 het bankgebouw van de firma Doijer & Kalf gevestigd. Deze lieten in 1903 een nieuw gebouw oprichten. Na 1929 diende het als magazijn voor de firma Troostwijk, gewestelijk arbeidsbureau, herenkledingfabriek en showroom Technische Unie.

Kamperstraat 20-22 heeft als logement gediend van keizer Napoleon I bij zijn bezoek aan Zwolle op 30 oktober 1811. Na de dood van mr. C.J.R. Nobel, burgemeester van Oldebroek, werd het gesplitst. Later, rond 1889, werd Kamperstraat 20 bewoond door de dames Cornelissen. In 1917 werd het in gebruik genomen, samen met Kamperstraat 18 door de firma Doijer & Kalf.

Kamperstraat 22 was na de splitsing ingericht als tandartsenpraktijk van E.H. Otté, later J.A. Holthaus. Na Textielhandel Brandt & Co kwam ook hier de Technische Unie zich vestigen.

De Kamperstraat en de Kamperpoort verschenen als namen pas definitief in de 17de eeuw. In de periode hiervoor waren de straat en de hoofdboort genoemd naar de buurschap en het gelijknamige kasteel Voorst. De namen Voor(st)erstraat en Voor(st)erpoort komen dan regelmatig in de bronnen voor. De straatnaam Voorstraat kan echter eveneens als een soortnaam aangemerkt worden en verwijst dan naar "voeren", de overslag van goederen. Het is daarom niet vreemd dat ook de huidige Voorstraat hier zijn naam aan dankt.

Deze straat ligt immers aan de oude haven aan de Melkmarkt. De naam kan dus nogal wat moeilijkheden en verwarring opleveren en betrekking hebben op zowel de Voorstraat als de Kamperstraat. In 1586 schreef men bijvoorbeeld nog 'Camper offte Voerstraete'.

De Kamperstraat was in de 17de eeuw een aanzienlijke straat. In het vuurstedenregister van 1628 telde de Kamperstraat bijna 4 vuursteden per huis.

Aan de Kamperstraat waren vanaf de 14de eeuw grote huizen op ruime erven verschenen. Deze huizen liepen aan de zuidzijde tot de huidige Kalverstraat. Deze straat heette vroeger achter de Muren of achter de Beulsmuren.

Kamperstraat 19 was van 1849-1909 bewoond door E.J.C. Greven directeur van het postkantoor. Na bewoner wethouder Tellegen maakte het huis in 1951 deel uit van de Openbare Leeszaal.

Kamperstraat 21 is een dwarshuis dat dateert uit de 15de of begin 16de eeuw en is zeven moerbalkvakken breed. De onderdelen van de kap bezitten gesneden telmerken. Van het pand is naast geprofileerde consoles (drievoudige peerkraal) nog een trapgevel op de oostelijke kopgevel bewaard gebleven.

Dit pand werd tot 1892 bewoond door Jhr. P.M. Sandberg, inspecteur der posterijen. Na Sandberg bewoonden lid van Gedeputeerde Staten Meesters en bankier Vos de Wael het pand. In 1916 werd het ingericht samen met Kamperstraat 19 als Openbare Leeszaal.

Kamperstraat 23 werd tot 1887 bewoond door Mr. D. Baron Bentinck tot Schoonheten, kamerheer van de koning en lid van Gedeputeerde Staten. Na mr. O.F. Greven, griffier provinciale Staten was sinds 1914 de firma Tepe & Co in het gebouw gevestigd.

Kamperstraat 27-29 betreft een fors dwarshuis bestaande uit een hoge begane grond en een kap met dubbele jukken en twee vlieringvloeren. Het ging net als om de oudste opzet van Kamperstraat 11-13 om een éénlaags dwarshuis. Op de houtconstructie bevinden zich gesneden telmerken. Het huis valt dendrochronologisch te dateren rond 1383.

De Luttekestraat was in de late Middeleeuwen een belangrijke noord-zuid verbinding door de stad. De straat heette vroeger Waterstraat maar komt al vanaf 1369 in de bronnen als Luttekestraat voor. Het gedeelte van de Luttekestraat, bij de Luttekepoort, heette vanouds de Bollenhoek. Later van 1860 tot 1968 werd het stuk aangeduid als Nieuwe Haven.

Luttekestraat 64-66 was de voormalige hoefsmederij Poppe en is thans restaurant Poppe. In het gebouw zijn nog veel authentieke elementen aanwezig waaronder de vuurplaats.

Luttekestraat 58-62 was tot 1894 de stalhouderij van H. Diepenheim gevestigd. Van 1894-1936 behoorde het toe aan D. Zwiensen en was het een timmerwerkplaats. In 1936 werd het een garage. Later is er een Amerikaans dumppaleis, ijssalon, bontzaak en radio- en TV zaak van P. Kamp gevestigd. Naast het pand lag het woonhuis van de familie Zwiensen. Dit deel is onder andere sportzaak Jacobs en fotozaak Eelsingh geweest.

Luttekestraat 56 was achtereenvolgens banketbakkerij van Edauw, bloemenzaak van H.J. Wind en scheersalon Nijenhuis. In 1922 werd het door de firma Jacobs betrokken. Het hoekhuis Luttekestraat 52 was tot 1904 bakkerij van H.J. Baarslag. Later is het een tijdlang sigarenwinkel geweest. Na 1920 werd het ingericht als bloemzaak van H.J. Wind. Tegenwoordig is het de feest- en sigarenwinkel Dinkelberg.

Berkenvelder 1970.

Hofer 1912.

De Vries 1994, 235-241.

Roëll. 1998, 47-57.

De Vries 1999.

237 / 285 De Diezerkade

Waardering: 50%

Het gebied rond de Diezerkade behoorde in de Late Middeleeuwen tot de zogenaamde Nieuwstad. De Nieuwstad maakte samen met de buurschap Dieze deel uit van de marke Dieze. De Nieuwstad is in de kronieken vooral bekend door de gebeurtenissen in de nacht van 14 op 15 oktober 1361. Die nacht stak Zweder van Voorst dit deel in brand. In de Nieuwstad waren in tegenstelling tot het overige Dieze vrij veel ambachtslieden gevestigd. In de 17de eeuw is in dit deel een ravelijn aangelegd. De naam Klein Grachtje die verband houdt met de natte gracht van dit Ravelijn verwijst hier nog naar. De huidige bebouwing aan de Diezerkade dateert hoofdzakelijk uit de 19de eeuw. Naast villa's zijn hier veel woonhuizen gebouwd. Het pand op de hoek van de Diezerkade heeft in de periode 1879-1890 als woonhuis gediend voor een van de rijkste inwoners van Zwolle mr. S.J. baron van Pallandt. Bij dit huis hoorde toen een uitgestrekte tuin met theekoepel. Dit huis lag op de plaats van het voormalige ravelijn. In het gebied zijn veel archeologische sporen te verwachten die zeker teruggaan tot de 14de eeuw. Mogelijk ligt ook dit deel van Dieze op een natuurlijke dekzandrug.

240 / 241 Burgemeester van Roijensingel en omgeving

Waardering: 50%

In deze zone liggen een groot aantal 19de eeuwse villa's. De oudste villa's zijn gebouwd in de periode 1840-1859. De jongste villa's stammen uit de periode 1900-1919. Het gaat dan vooral om de villa's op de splitsing Van Nagellstraat/Stationsweg/Burgemeester van Roijensingel. Het groepje huizen aan de Emmawijk is rond 1880-1899 verzezen.

Binnen het gebied liggen verder nog twee elementen die met de verdedigingswerken van Zwolle te maken hebben. Het gaat dan om het Hoornwerk buiten de Sassenpoort en het restant van de Liniesloot langs de Emmawijk, ter hoogte van het Park Eekhout. Het Hoornwerk buiten de Sassenpoort is tegenwoordig nog goed in de stadsplattegrond te ontdekken en wordt begrensd door de Zeven Alleetjes, Zuiderkerkstraat en de kop van de Van Karnebeekstraat.

Het is vermoedelijk in de periode 1606-1619 aangelegd. In een beschrijving van de Bordes over "De verdediging van Nederland" uit 1629 wordt Zwolle omschreven als een stad omgeven door 11 bolwerken met natte gracht, een hoornwerk voor de Sassenpoort en een ravelijn buiten de Diezerpoort. De huidige Van Karnebeekstraat was voor 1945 bekend als Deventerstraat. De weg vormde al in de middeleeuwen een belangrijke verbinding naar Deventer. De weg kruiste hierbij een aantal oude buurschappen zoals Schelle en Ittersum. Het is daarom niet verwonderlijk dat voor 1873 de straat werd aangeduid als de Oude Schellerweg. Langs de Van Karnebeekstraat heeft aan de westzijde tot in de 20de eeuw een touwslagerij gezeten.

De Liniesloot maakt onderdeel uit van een verdedigingslinie die liep van het Eekwalbastion tot aan de Katerschans bij de IJssel. In deze linie zaten verder nog de Luurderschans en de Spoolderbergschans. Met de aanleg van de verdedigingslinie is al in 1598 gestart. De linie is in de 17de eeuw uitgebreid met een zijtak. Van deze zijtak maakte onder andere het Engelse Werk deel uit.

Langs de Liniesloot is in de 19de eeuw de Willemsvaart aangelegd. De Willemsvaart mondde via het Assendorperssluisje uit in de stadsgracht. Na 1873 is dit traject van de Willemsvaart gedempt en verlegd. De Willemsvaart kwam toen op de plek van de huidige Willemskade te liggen en stond via de Keersluis in verbinding met de stadsgracht.

Over de ondergrond van dit gebied zijn we zeer slecht ingelicht. Waarschijnlijk ligt het gebied voor een groot deel op een langgerekte dekzandrug. Deze zandrug zal vooral in de tuinen van de verschillende villa's nog ongestoord zijn. Vooral in de tuin van het huis Eekhout, later omgedoopt tot stadspark zijn nog sporen van deze zandrug met archeologische waarden te verwachten.

242. De Hardenberg

Waardering: 50%

Dit huizenblok dat bestaat uit 12 woonhuizen (Groot Wezenland 30 t/m 41) is gebouwd door de Zwolse Architecten W. en F.C. Koch. De tuinen van de huizen grensden aan de ijsbaan. Deze ijsbaan was bestemd voor de Zwolse elite. Het feit dat het gebied was ingericht als ijsbaan geeft aan dat het gebied laag ligt en gemakkelijk onder water gezet kan worden. Archeologisch gezien is dit gebied daarom minder interessant.

243. Gemeentereiniging

Waardering 50%

Op de hoek van de Rembrandtlaan en de Zamenhofsingel lag vroeger het terrein van de gemeentereiniging. Het terrein strekte zich uit van de Burgemeester Drijbersingel tot de Frans Halsstraat. De Vermeerstraat is pas in de jaren 30 van de 20de eeuw aangelegd. De Burgemeester Drijberssingel heette in het verleden Zamenhofsingel en Klein Grachtje. De Vermeerstraat stond bekend als de Ackerstraat. Aan de oostzijde van de stortplaats lag het Wilgenlaantje dat een verbinding vormde tussen het Klein Grachtje en de Frans Halsstraat. De vuilnisbelt is in 1934 verplaatst naar een kolk bij Westerveld aan het Zwarte Water. Over de exacte ouderdom van de stortplaats op de hoek van de Rembrandtlaan zijn we totnogtoe slecht ingelicht. Op oude kaarten uit de jaren 10 en 20 van de vorige eeuw is op het terrein sprake van mestloodsen en petroleumbergplaatsen. Op een plattegrond uit 1877 is er al sprake van een Aschbelt. De stortplaats heeft aan de westzijde doorgelopen tot voorbij de Albert Cuypstraat. In de bouwput van het Campanilehotel aan de Schuttevaerkade zijn nog duidelijke stortlagen aangetroffen.

250. Kamperpoort

Waardering: 100%

De Kamperpoort is een van de voorsteden van Zwolle. Het gebied ligt voor een deel op een natuurlijke dekzandrug. De belangrijkste ader is de Hoogstraat. Deze Hoogstraat heeft in de Middeleeuwen gefunctioneerd als stouwe en was toen ook een belangrijke handelsweg naar Hasselt en Kampen. Aan deze weg lagen vele herbergen en het Buitengasthuis. De weg sloot aan op de Gasthuisdijk.

Omstreeks 1920 was het gebied nog vrij open. Bebouwing bevond zich langs de Pannekoekendijk, de Hoogstraat, de Kleine en Grote Baan, het Zijltje, de Mussenhage en het Achterom. De Katerdijk beschermde de wijk tegen het water. Zwolle had vóór de aanleg van de Afsluitdijk vaak te kampen met hoog water. Bewoners van de Pannekoekendijk hadden bij de voordeuren dammen waarin houten schotten konden worden geplaatst. Het geheel werd verder opgevuld met klei. De woningen aan de Pannekoekendijk zijn afgebroken en hebben plaatsgemaakt voor het Leen Bakker complex en de verbreding van de rijweg.

In de Kamperpoort was in het verleden sprake van een sterke opkomst van de nijverheid. In het midden van de Hoogstraat bevindt zich nog steeds het terrein van de zeepfabriek De Fenix. Deze zeepfabriek is ontstaan in de Waterstraat en is door Broek en Koetsier verplaatst naar de leegstaande fabriek Helder in de Kamperpoort. De fabriek heeft zich geleidelijk uitgebreid. Wagenmaker en smederij Ten Koppel heeft daarvoor onder andere plaats moeten maken. De Biscuitfabriek van Helder was een begrip in Zwolle. De ondernemende bakker Helder had zich in 1882 gevestigd aan de Hoogstraat en was daar gestart met het bakken van brood, koekjes en het fabriceren van vermicelli. Al snel legde hij zich toe op het bakken van biscuitjes. In de jaren dertig wist hij een flinke markt te veroveren die zich zelfs uitstrekte tot in Engeland. In 1956 werd de fabriek van Helder gesloten. Daarnaast bevond zich in de wijk de Vocaleumfabriek van De Vogel & Van Calcar, de Voca, waar vloerbedekking en zeildoek werd vervaardigd. Het bedrijf was al in 1854 gesticht, oorspronkelijk als wasdoekfabriek. Vanaf 1859 was de familie Van Loo aan dit bedrijf verbonden. Deze familie bouwde rond 1929 de villa aan de Katerdijk, destijds ook wel 'het eiland van Van Loo' genoemd. Veel bewoners waren in deze fabriek werkzaam. De fabriek werd in 1972 opgeheven. Op de plek staat nu het kantoor van Wehkamp. Aan de Pannekoekendijk en de Beestenmarkt bevonden zich tal van cafés en hotels. Verder waren er aan de Pannekoekendijk tal van schipperscafés en winkels met scheepsbenodigdheden.

Het merendeel van het onbebouwde gebied was ingericht als weiland en tuinderijen. Met name rond de Lijnbaan, toen nog een vrij smalle steeg, bevonden zich veel groentetuinen.

In de Kamperpoort stonden drie scholen, waarvan de Willemschool aan de Hoogstraat verdwenen is. Van deze school is nog een stuk muur aanwezig. In de Kamperpoort hebben verder tal van boerderijen gelegen. Bij de Elbertsschool aan de Lijnbaan heeft onder andere een boerderij gelegen. Op de plaats van deze boerderij ligt nu een speelveldje.

In 1928 werd door woningbouwvereniging Volkswelzijn een complex van 101 woningen gebouwd. Deze buurt staat bekend als de Vogelbuurt. De bewoners van deze buurt waren afkomstig uit de krotten en onbewoonbaar verklaarde woningen elders in de Kamperpoort.

252. Nieuw Hofvliet

Waardering: 50%

Oorspronkelijk maakte het gebied deel uit van een eiland dat door het Zwartewater en het Smalle Gat werd omringd. In 1972 is het deel van Nieuw Hofvliet afgesneden van dit eiland. In dat jaar is het Smalle Gat gedempt en vervangen door een brede verkeersweg, de huidige Katerdijk, en is er een verbinding aangelegd tussen de Schuttevaerkade en de Pannekoekendijk door middel van de aanleg van de Hofvlietbrug. Beide gebieden hebben echter een archeologische waarde van 50%.

Deze waarde is gebaseerd op de rijke historie van het eiland. De oudste vermelding van het eiland stamt uit 1598. In de historische bronnen werd het aangeduid als Schuttengaerden en vermoedelijk gebruikt als sloopstimmerwerf. In de 17de eeuw was het eiland nog steeds bekend onder de naam Aen of Op de Timmerwerf. Naast de functie van (scheeps)timmerwerf worden in de 17de eeuw ook nog de functies van muntsmelterij en blekerij genoemd. Het is op dit moment niet duidelijk waar exact de verschillende werkplaatsen en bijbehorende huizen gesitueerd moeten worden. Door archiefstukken en enkele prenten is wel bekend dat op de locatie van Nieuw Hofvliet een blekerij heeft gelegen. Deze blekerij wordt al in 1641 vermeld en was op dat moment eigendom van Albert Florijs en zijn vrouw Trijne Jansen. De blekerij die door meerdere bruggetjes over het Smalle Gat bereikbaar was werd in 1660 verkocht aan Abraham Marcus. Abraham was vermoedelijk al eigenaar van een andere blekerij op het eiland en wordt in 1652 genoemd in een overeenkomst met zijn buurman muntmeester Arnoldt van Romunde. In de overeenkomst is sprake van de aanleg van een visvijver, het maken van een aarden wal en het gebruiken van een sloot voor de blekersactiviteiten. Van Romunde en Marcus voerden regelmatig een juridische strijd met elkaar. De ene keer ging het over het herstel en onderhoud van een draaiboom naar de bleek of het planten van een haag rondom de visvijver, de andere keer werd er strijd gevoerd over gebruik en onderhoud van de brug over het Smalle Gat. De naam Hofvliet duikt voor het eerst op in 1748 en is verbonden aan een groot huis op het eiland. Het gaat hier om het oude Hofvliet. Dit huis werd in 1896 gekocht door Petrus van Loo, eigenaar van de wasdoek- en vloerzeilfabriek De Vogel Van Calcar. Sindsdien stond het gebied ook wel bekend als het eiland van Van Loo. Uit de historische bronnen met betrekking tot het eiland wordt duidelijk dat er in ieder geval archeologische resten uit de 17de eeuw en later aanwezig zijn. Door de ligging van het eiland aan het Zwarte Water, vanouds aangeduid als het water dat naar zee gaat, en tegenover het Rodetorenplein zijn ook oudere sporen te verwachten. Een tweetal aktes uit het Stadsarchief van Zwolle leveren zelfs aanwijzing voor de aanwezigheid van archeologische sporen uit de 14de eeuw.